

vestnik

Letnik XXX.

Celovec, četrtek, 30. oktober 1975

Štev. 44 (1734)

Leto za letom obhajamo po vsem svetu dan varčevanja. V razdobju nad 50 let, ko se je v hudi krizi po prvi svetovni vojni rodila misel opomina na važnost varčevanja, smo ta dan obhajali v najrazličnejših gospodarskih situacijah. Svetovni krizi in strašni inflaciji je sledilo obdobje umiritve in postopne ureditve gospodarstva, nato pa ponovna vojna s pomanjkanjem in strahotnimi razdejanji, pa spet obnova ruševin in celobujen razmah konjunkturo. Sedaj ponovno čutimo vsakdanje manjšanje vrednosti denarja in spet enkrat slišimo prvo trkanje krize tudi na vrata našega gospodarstva.

Kakšen smisel naj ima varčevanje, če njegove sadove sproti odplakuje vidna in nevidna inflacija? Ali ni sploh odpovedovanje porabi — varčevanje — v trenutku upadanja povpraševanja povsem napačno?

Ta vprašanja so statistiki stavili potrošniku v Avstriji. Odgovor je presenečal samo tiste, ki delajo previsoke račune s konjunkturo in „zakonitostmi gospodarske rasti“. Potrošnik je v prvi vrsti človek. Temu pa je bitno, da misli in občuti, da pre-

„Schlagt die Tschuschen nieder!“

Na rezultate preštevanja v takem ozračju bo Avstrija res lahko ponosna

Položaj postaja vedno bolj težaven, namreč na Koroškem in očitno v zvezi z dejstvom, da v tej deželi živi tudi slovenska narodna skupnost. Tako vsaj je razumeti „poziv“, ki so ga neznani storilci v noči od ponedeljka na torek v obliki velikega z roko napisanega lepaka naslovili na „vse prebivalce vasi“ na severni jezikovni meji — v Zgornji vasi nad Kostanjami: „Schlagt die Tschuschen nieder!“

Gotovo bodo spet rekli, da gre za pobalinstvo kakšnega posameznika, ki se dela važnega ali pa je celo še malo zmešan, ali pijan! Saj se na Koroškem vse, kar je usmerjeno proti Slovincem, dogaja le tako; saj v tej deželi vendar ni nikogar, ki bi taka dejanja načrtoval in usmerjal, predvsem pa sistematično ustvarjal ozračje, ki sploh omogoča taka dejanja.

Pa je poziv „Schlagt die Tschuschen nieder!“ kljub vsem nasprotnim zagotovilom mnogo več kot dejanje posameznika pod vplivom alkohola. Gre namreč za dejanje, ki je le del vse tiste široko zasnovane protislovenske dejavnosti, katera sega od hujškanja proti Slovincem vse tja do terorističnih napadov na njihove ustanove. Razlike so samo

v obliki, ozadje in namen pa ostane vedno ista: s ščuvanjem na narodnostno mržnjo zasejati razdor med oba naroda v deželi, Slovence pa še posebej ustraševati, da se ne bodo upali postavljati zahteve po uresničitvi tistih pravic, ki so jim zajamčene v ustavi in državni pogodbi.

Najnovejša grožnja „Schlagt die Tschuschen nieder!“ tudi ni prišla naključno. Še ni dolgo tega, ko so branilci rjave domovinske zvestobe obhajali svoj praznik v tradicionalnem duhu strupenih izpadov proti Slovincem; v televizijski dokumentaciji ob avstrijskem državnem prazniku minulo nedeljo pa je bilo slišati tudi drugo plat: resno opozorilo, da je kapitulacija oblasti pred peščico razgrajčev leta 1972 pri podiranju dvojezičnih napisov pomenila hud udarec demokraciji in zakonitosti Avstrije. Verjetno je oboje — eno „vzpodbudno“, drugo „izzivalno“ — vplivalo na določen krog ljudi in rodilo najnovejšo „bojno geslo“, s katerim očitno hočejo pripraviti „ustrezno“ ozračje za izvedbo napovedanega štetja posebne vrste.

Na rezultate, ki jih more in mora prinesiti štetje v takih okoliščinah, bo Avstrija res lahko ponosna!

ODKRITJA OB DRŽAVNEM PRAZNIKU:

Nepremagana preteklost bremeni državljansko vzgojo

Državni praznik Avstrije, ki ga obhajamo 26. oktobra, je že od vsega začetka precej osporavan tako po svoji vsebini, kakor še posebej po obliki današnjega praznovanja. To dokazuje predvsem tudi dejstvo, da se praznovanje v glavnem omejuje na razne športne manifestacije, medtem ko je o pomenu in namenu praznika zelo malo videti in slišati. Vendar ne bi moralo biti tako, kajti dosega popolne neodvisnosti ter uzakonitev trajne nevtiralnosti Avstrije bi morala biti le dovolj pomembna dogodka, ki bi se ju izplačalo tudi primerno praznovati.

Vzroke, ki so privedli do tega, da je praznovanje v bistvu izvedeno, je torej treba iskati drugod. In ravno v tej smeri je letošnji praznik le privedel do zanimivih odkritij ter bil vsaj tako daleč pozitiven prispevek. Glavno odkritje ob letošnjem državnem prazniku pa bi lahko strnili v ugotovitvi, da nepremagana preteklost bremeni državljansko vzgojo. Nedeljska diskusija, ki je sledila dokumentaciji, je to dovolj jasno pokazala in dokazala.

Pomanjkljivosti v državljanski vzgoji je zaslediti predvsem v šoli, pri današnji mladini, ki bore malo ali skoraj nič ne ve o vsem tistem, kar se je dogajalo pred dobrimi tremi desetletji. Kako naj ta mladina potem ceni žrtve tistih, ki so se borili, ki so trpeli in ki so umirali za to, da Avstrija spet obstaja kot samostojna, neodvisna in demokratična država, ko pa iz ust dvomljivih prerokov sliši, da je ves odpor proti fašizmu v bistvu laž in ko celo nekdanji avstrijski minister zagotavlja, da je Avstrija zakon o denacifikaciji sprejela samo pod pritiskom zavezniških sil.

Drabosnjakovo priznanje akademiku Josipu Vidmarju in Slovenskemu oktetu

Pred nedavnim je — kakor smo poročali tudi v našem listu — znani slovenski kulturni in družbenopolitični delavec akademik Josip Vidmar obhajal svoj 80-letni življenjski jubilej. Za to priložnost so prejšnji teden obiskali jubilanta predstavniki zamejskih Slovencev ter mu izrekli čestitke za življenjski praznik.

V delegaciji so bili predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter, predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper, tajnik Slovenske prosvetne zveze Andrej Kokot in književnik Florjan Lipuš, iz Trsta pa so pod vodstvom predsednika Slovenske kulturno-gospodarske zveze Borisa Raceta prispele zastopniki v SKGZ združenih organizacij in ustanov.

Jubilant je v svojem odgovoru menil, da se ne čuti vrednega vseh časti, ki jih je deležen, ker da je vselej opravljal le svoje delo in da je bilo marsikaj prej rezultat trenutnega zgodovinskega stanja kakor osebna zasluga. Vsekakor pa smo — je naglasil — lahko nad vse zadovoljni nad dejstvom, da se je v velikem domovinskem boju slovenska kultura plebiscitarno postavila v obrambo svojega naroda.

Kot darilo so predstavniki koroških slovenskih organizacij izročili jubilantu Valvasorjevo knjigo o Koroški, medtem ko so mu primorski Slovenci poklonili sliko Avgusta Černigoja, ki prikazuje motiv iz obale. Slovenska prosvetna zveza v Celovcu pa je še posebej izročila akademiku Vidmarju Drabosnjakovo priznanje za njegovo književno in družbeno ustvarjanje, ki je oplajalo tudi delo v kulturi in prosveti na Koroškem.

Drabosnjakovo priznanje pa je SPZ podelila tudi Slovenskemu oktetu ob 25-letnici njegovega obstoja in delovanja (podrobno poročamo o izročitvi priznanja na 4. strani — op. ured.).

Tudi na Tržaškem fašistični izgredi proti Slovincem

Podobno kot na Koroškem so tudi na Tržaškem na delu sile, ki nočejo mirnega sožitja med večinskim narodom in manjšino. Zato se prav tako poslužujejo ščuvanja na narodnostno mržnjo ter so jim trn v peti predvsem Slovenci in pa tradicija protifašističnega narodnoosvobodilnega boja.

Najnovejši primer take dejavnosti se je pripetil minuli teden v Dolini pri Trstu, kjer so se neznani storilci v zaveitju noči razdijali nad tamkajšnjim občinskim spomenikom padlim v NOB, na katerem so uničili slovenski del napisu. Zločinska

oskrnitev spomenika je izzvala ogorčenje široke demokratične javnosti, odločno pa je fašistično dejanje obsodil tudi dolinski občinski odbor.

V posebni resoluciji je občinski odbor poudaril, da „v prepričanju, da tolmači antifašistična in demokratična čustva dolinskih občanov, obseja ponovni izzivalni poskus prevratniških sil, ki so se izkazale s podlo oskrnitvijo občinskega spomenika padlim za svobodo“. Občinski odbor je odločno protestiral proti ponavljanju takih dejanj ter pozval organe javne varnosti, da uporabijo vse svoje moči za odkritje krivcev, kakor tudi tistih, ki so zločince navdihnili in poslali, ter da jih strogo in zgledno kaznujejo. Celotno prebivalstvo pa je občinski odbor pozval, „da se enotno združi proti takim dejanjem neustrečnosti, katerih namen je netiti sovraštvo in zaskrbljenost v krajih, kjer so sloga, razumevanje in medsebojno spoštovanje temeljni pogoj za mirno in omikano sožitje med občani slovenske in italijanske narodnosti“.

Ženske za mir in proti fašizmu

V vzhodnem Berlinu je bil prejšnji teden svetovni kongres ob mednarodnem letu žensk, katerega se je udeležilo okoli 1600 delegat iz 140 držav.

Kongres je bil namenjen predvsem mobilizaciji javnega mnenja, da bi omogočili izvajanje svetovnega akcijskega načrta za osvoboditev žensk, ki je bil sprejet na konferenci OZN julija letos. V zaključnih dokumentih so udeležene kongresa odločno obsodile vse pojave kolonializma, neokolonializma, neofašizma in politike apartheida. Izreke so se za mir v svetu ter za enakopravno sožitje med narodi in državami.

Varčevanje je obveljalo

Misli ob Svetovnem dnevu varčevanja
31. oktobra 1975

soja potrebe, da ima želje in doživlja strah. Razvojna stopnja, ki smo jo dosegli, nam ne dopušča, da bi živeli tjavdan. To bi bilo primitivno. Današnji potrošnik hoče biti konzument tudi še jutri. Zato varčnje.

Statistika pove, da 61 odstotkov Avstrijcev v sedanjem času varčuje, da si ustvari rezerve in zavaruje pred gospodarsko nesigurnostjo. 33 odstotkov ustvarja prihranke v strahu pred grozečo brezposelnostjo. Te statistične ugotovitve pa še daleč prekaša praktično ravnanje našega potrošnika, ki je v letošnjem juliju in avgustu poskerbel za prirastek sedem milijard šilingov in s tem prispeval, da so naložbe pri denarnih zavodih v državi presegle dvestopetdeset milijard šilingov. Potrošnik je korigiral gospodarske teoretike in nakazal pot gospodarskim politikom tudi za sedanjo situacijo, ko se je iz intenzivnega konzumenta spremenil v zavestnega varčevalca.

To je naravno in človeška zakonitost. Saj vsi vemo, da sta delo in varčevanje neobhodna pogoja za obstoj in za zavarovanje gospodarske bodočnosti in neodvisnosti. Vsaka druga pot je loterija.

Visoki prirastek branilnih vlog kljub opazljivi inflaciji, ki sproti manjša sadove varčevanja, pa je dokaz za ugotovitve, da o varčevanju ne odloča zgolj njegova račununska gospodarnost. Za skrbnega človeka, ki misli na jutri in čuti odgovornost do sebe in svojih, niso odločilni obrestni donosi hranjenih denarjev, marveč zavest, da vsak čas lahko razpolaga s prihranjenimi rezervami, da jo po potrebi uporabi za premostitev stisk in težav ali pa za izboljšanje življenjskih pogojev. Zavest varnosti, ki jo daje razpoložljiv prihranek, je človeku očitno tako potrebna kot vsakdanji kruh. Zanj so odpoveduje užitek in trošenje, ker je po svoji naravi usmerjen k varčevanju.

Zato bo varčevanje kot odraz umnega zadržanja človeka in kot nujnost odgovornega družbenega ravnanja obveljalo mimo vseh gospodarskih dogajanj in pojavov. Ostalo bo odločilno za življenjski uspeh posameznika in kot osnova za gospodarsko in s tem družbeno zmogljivost skupnosti.

dr. Mirt Zwitter

Tudi koroški Slovenci smo bili žrtev „črnega terorja“ SS

K tako imenovani „zadevi Peter“, to se pravi ob odkritju podrobnosti o pripadnosti predsednika FPÖ Friedricha Petra k SS, je tudi Klub slovenskih študentov objavil posebno izjavo za tisk. V njej pravi:

Najnovejša odkritja vodje židovskega dokumentacijskega centra na Dunaju inž. Wiesenthala potrjujejo ne le ponovno že doslej znano dejstvo, da je bil predsednik FPÖ Friedrich Peter član SS, marveč so prispevale poučne podrobnosti o njegovi dejavnosti oziroma o njegovem položaju znotraj SS. Izkazalo se je, da je bil Peter pripadnik 1. pehotne brigade SS, torej posebne enote SS, ki je imela nalogo, da je na najbolj brutalen način v kali zatrla protifašistični odpor, ki se je pojavil v deželah, ki jih je zasedla nacistična soldateska. Žrtev tega črnega terorja „v zaledju fronte“ so bili poleg stotisočev drugih v Evropi tudi nešteti slovenski borci za svobodo ter otroci, ženske in starci kot talci. Za koroške Slovence pa je imela Himmlerjeva SS, katere pripadnik je bil Peter, pripravljene še dodatne „nacrte za dokončno rešitev“. Že 1942 je prišlo do nasilne izselitve in pregona 300 slovenskih družin iz Koroške. Nacistični oblasti ni bilo do SS-ovski načrt (izselitev vsega slovenskega prebivalstva iz današnje južne Koroške) izvedli do konca, če tega ne bi preprečila združena fronta protihitlerjevske koalicije.

Klub slovenskih študentov na Dunaju je z začudenjem spremljal reakcijo avstrijskih politikov na objavo teh dejstev. Predvsem izjave koroškega državnega poslanca dr. Scrinzija so po svojem bistvu predstavljale nezasiščano provokacijo demokratične javnosti Avstrije. Očitno je odveč vsako opozorilo, da se FPÖ danes niti več ne boji priznati, da je prevzela dediščino tretjega rajha oziroma nacionalsocializma. Kajti le tako je mogoče razumeti opozorilo dr. Scrinzija, da FPÖ svojim volivcem dolguje takšno „zgodovinsko“ zadržanje.

Naravnost grozljivo pa je v tej zvezi zadržanje zveznega kanclerja dr. Keiskega, ki je v prekanje vložil ves svoj politični ugled ter se postavil v obrambo svobodnjakega predsednika Petra.

Ker z zaskrbljenostjo opazujemo naraščajoče obnavljanje dejavnosti nemškonacionalnih in neonacističnih organizacij, ki svoj boj v prvi vrsti usmerjajo tudi proti koroškim Slovincem in njihovim demokratičnim pravicam, ker nam ni ostalo prikrto duhovno sorodstvo vseh teh skupin s svobodnjaškim strankom, se v interesu demokratičnega razvoja v Avstriji pridružujemo zahtevi, ki so jo že postavile različne organizacije, da se mora predsednik FPÖ Friedrich Peter umakniti iz političnega življenja, hkrati pa pozivamo zveznega kanclerja, da zaslaavi vso svojo

politično in osebno avtoriteto za uresničitev te zahteve.

Zahtevo po umiku predsednika FPÖ Petra iz političnega življenja so postavile tudi razne druge organizacije, med njimi predvsem Avstrijsko odporiško gibanje ter socialistična mladina. Ravno dejstvo, da so tudi v socialistični stranki sile, ki nočejo imeti nič skupnega z nekdanjim pripadnikom SS, pa je predsednika SPÖ in kanclerja Keiskega tako razjezilo, da je odporiški gibanju ter „mladi levici“ v SPÖ očital, da se skupaj z Wiesenthalom poslužuje sredstev „politične mafije“, obenem pa jim svetoval, naj si raje ogledajo „nasilje“ v komunističnih državah, kakor da protestirajo zaradi zločinov fašističnega režima v Španiji in Čilu.

Prav to, da se je kancler Kreisky tako očitno postavil v obrambo Petra, je pomaknilo Avstrijo tudi v mednarodni javnosti znova v dvomljivo luč. Kajti izgovorom, da je bila Petrova preteklost in njegova pripadnost k SS že „preiskana“, pač nihče ne verjame, zlasti ko je znano, v čem je obstajala ta „preiskava“ — namreč v zaslišanju njegovih nekdanjih soborcev v SS! Zaupanja v tako „nepristransko“ preiskavo pa res tudi od najbolj naivnega človeka ni mogoče pričakovati.

Sicer je pa taka skrb avstrijskih oblasti za

Taki in drugačni kompleksi

Kakor smo zapisali že v zadnji številki našega lista, je tako imenovana „afeta Peter“ in še posebej reakcija na to zadevo postavila Avstrijo spet enkrat v zelo neugodno luč tudi v mednarodni javnosti. Zlasti način, kako se je postavil v bran nekdanjega SS-ovca sam zvezni kancler dr. Kreisky, je v svetu izzval splošno začudenje, da ne rečemo ogorčenje.

Poseben komentar tej zadevi in posebej osebi Kreiskemu je posvetil na primer tudi izraelski list „Jerusalem Post“, ki je ob tej priložnosti zlasti opozoril na „židovski kompleks“ kanclerja Kreiskega. List meni, da avstrijski zvezni kancler Bruno Kreisky nikdar ni uspel opraviti s svojim „židovskim kompleksom“. Vedno, kadar ga kdo spomni na njegovo židovsko poreklo, Kreisky v poskusu, da bi dokazal, da se je rešil vsega, kar je židovsko, vrže čez krov tudi svojo politično modrost in pamet...

Ob kompleksu, ki ga židovski list očita kanclerju Kreiskemu, pa se ne hote spomniti še drugega kompleksa — namreč kompleksa, ki ga imajo pri nas na Koroškem tako imenovani „vindišarji“. Ker so po rodu Slovenci, pa se svojega slovenskega porekla sramujejo, se delajo bolj nemške kot so Nemci sami ter so tudi najhujši nasprotniki Slovencev in njihovih pravic.

Sicer pa kompleks (po Verbinčevem slovarju tuje) v psihoanalizi pomeni: celotnost povezanih, podzavestnih predstav, čustev ipd., ki vplivajo na duševno življenje in povzročajo razne motnje.

objektivnost znana tudi že iz primera bivših slovenskih izseljencev: ko je šlo za odškodnino tem žrtvam nacističnega nasilja, avstrijske oblasti niso upoštevale izjav žrtev samih, marveč so za odklonitev njihovih zahtev preskrbele izjave nekdanjih stražarjev in drugega osebja taborišč. Pri raziskovanju nacističnih zločinov za avstrijske oblasti torej niso zanimive izjave žrtev nacizma, marveč so merodajne izjave nacističnih zločincev.

Ob taki „objektivnosti“ naj se potem kdo čudi, da je bila vsa denacifikacija, ki jo Avstriji predpisuje tudi državna pogodba, v resnici ena sama farsa!

PO TRIDESETIH LETIH:

Klic ravensbrüčank

Poziv svetovni javnosti in nam samim

Nekdanje jetnice nemškega ženskega koncentracijskega taborišča Ravensbrück in vseh njegovih podružnic ter drugih taborišč, kamor so nas gonili iz Ravensbrücka še naprej — tako jugoslovanske državljanke kakor Slovenke iz zamejstva, zbrane 24. septembra 1975 v Portorolu, da proslavimo trideseto obletnico osvoboditve in se poklonimo spominu v taborišču in zaradi taboriščnih strahot umrlih, se prek Mednarodnega ravensbrüškega komiteja in prek generalnega sekretarja OZN Kurta Waldheima obračamo na svetovno javnost z besedami, ki so nas ob napadu na Jugoslavijo pognale v boj za osvoboditev in ponovno — na višji, pravičnejši družbeni ravni — združitve jugoslovanskih narodov, z besedami, ki smo bile o njih ob osvoboditvi trdno prepričane, da se bodo s koncem vojske uresničile — NIKOLI VEČ VOJSKE, NIKOLI VEČ FAŠIZMA!

V zadnjih tridesetih letih pa smo bile priče novih, strahotnih vojsk, smo še zmeraj priče poskusov oživljanja fašizma, poskusov, eno obliko imperikalizma zamenjati z drugo in tako mlade, osveščajoče se in osvobodilne sile narodov in držav politični nazaj v suženjstvo in izkoriščanje. Mi — jugoslovanski narodi, pa doživljamo, da skušajo naši nekdanji zavezniki — zmanjšati pomen našega narodnoosvobodilnega boja, skušajo zanikati resnico, da smo se polnovredno bojevali proti fašizmu in nacizmu z orožjem v roki, kakor se vsa leta po vojski bojujemo za graditev družbe, ki naj bo svetu zgled pravičnega sožitja ljudi, sožitja brez slehernega izkoriščanja in slehernega podcenjevanja — sožitja popolnoma enakopravnih in enakopravnih ljudi — ne glede na plemo, narodnost, prepričanje ali spol. Ponovno doživljamo, da zdaj neokolonialistične sile izkoriščajo nevednost in politično neprebuženost ljudi in jih v imenu tega ali onega predodka — plemenškega, verskega, v resnici pa za svoje ozke, sobične koristi ženejo v medsebojen boj. Vendar doživljamo tudi, da se nova velika sila — neuvržene države — vse bolj uveljavljajo v boju za mir, napredek in enakopravnost narodov in držav. In v boju za enakopravnost spolet! Zakaj kljub temu, da so se in se še v osvobodilnih bojih vseh narodov in držav enakopravno zmeraj bojujejo tudi ženske — kakor smo se v našem narodnoosvobodilnem boju enakopravno bojevale me — se s tem sami po sebi še ne zrušijo nazadnjaški predsodki, se tudi z mogoče ne napadali in zatirali zmeraj ne doseže enakopravnosti spolet. Po naključju sevpada trideseta obletnica osvoboditve z mednarodnim letom žensk, letom, ki naj bi odločilno pognalo naprej prizadevanja za dokončno odpravo družbene manjvrednosti žensk, kjerkoli je, in za resnično enakopravnost žensk tam, kjer so si pravice na papirju že izbojevale. Tu pa gre naš klic tudi nam samim — naši družbi, našim družbenopolitičnim organizacijam, našemu šolstvu, našim sredstvom javnega obveščanja, ki le vse prepagosto vnašajo med ljudi stara, nazadnjaška miselnost, kar je še posebno kvarno za mlade, doraščajoče, za tiste, ki naj nekoč prevzamejo naše delo za degraditve samoupravne socialistične družbe. Moje, ki smo doživeli fašistični pokol, imamo še posebej pravico zahtevati enakopravno in človečansko obravnavanje obeh spolov, ker vemo, kako globoko je prav fašizem poniževal ženske, kako so mu bile samo sredstvo in ne ljudje.

Zato nikoli več vojske in nikoli več fašizma in nikakršnega zatiranja, nikakršnega kratenja osebnih in narodnostnih pravic, kar doživljamo še zmeraj mali narodi — tudi sredi Evrope — doživljajo Slovenci in Slovenke v zamejstvu — v državah, ki se štejajo za visoko demokratične.

Nekoč smo ponosle naš boj zoper fašistično in nacistično napadalce ter zoper domače izdajalce tudi v JEČE in TABORIŠČA, saj nas je prevajala namajna vera v zmago velikih ciljev našega narodnoosvobodilnega gibanja in naše revolucije, zdaj volja naš boju novemu fašizmu, kjerkoli se pojavlja, volja vsemu izkoriščovalskemu in nazadnjaškemu v svetu, zato se pridružujemo vsem naprednim silam sveta, ki si prizadevajo za RAZVOJ in NAPREDEK in za ENAKOPRAVNOST vseh narodov in plemen, za razvoj in napredek in za enakopravnost OBEH SPOLOV in za MIR — za PRAVIČEN in TRAJEN MIR!

Sebi in drugim pa ključemo z besedami naše ljudske pesnice Katarine Miklavove, ki je umrla v Ravensbrüčku: IN ČE VEKI BI MINILI, NE BOMO KRIVCEV POZABILI!

Samokritično priznanje

V Rimu je bil pred nedavnim kongres s temo „Evangelizacija in kultura“. Ob tej priložnosti se je zbralo več kot 700 udeležencev, misijonarjev in duhovnikov iz celega sveta, ki so razpravljali o pomenu in oblikah širjenja krščanstva v takimenovanem tretjem svetu — v nerazvitih deželah.

Na kongresu so ugotavljali, da so z „evangelijem“ hote ali ne hote, verjetno pa bolj hote, izvažali tudi evropsko kulturo, mišljenje in evropski način pojmovanja svetovnih problemov. Z drugimi besedami povedano to pomeni, da je „evangelij“ služil in pomagal tudi kolonializmu in imperializmu, ki so dolga desetletja izkoriščali ljudi in bogastvo v tretjem svetu. Soglasno so udeleženci kongresa ugotovili, da je čas, v katerem je bilo vse to možno, potekel in da bo zato treba poiskati nove oblike misijonarstva.

Predsednik združenja škofov Latinske Amerike je dejal, da mora biti evangelij, ki želi ljudem dobro, povezan z ljudskimi množicami; oznanjati mora tudi osvobajanje narodov in se boriti proti izkoriščanju le-teh. S tem je priznal, da je katoliška cerkev izkoriščala predvsem nepismenost in gospodarsko zaostalost azijskih, afriških in latinskoameriških narodov. V trenutku pa, ko se ti narodi zbujajo in stopajo na novo revolucionarno pot svojega zgodovinskega razvoja, je početje konservativne katoliške cerkve v teh predelih sveta razkrinkano. Zato se bodo morali voditelji cerkve potruditi, da najdejo nove oblike in metode „učenja“ narodov.

Škof Peter Kwasi Sarpong iz Gane pa je nekaj dni pred kongresom izjavil, da so evropski misijonarji pogosto prezirali afriško kulturo in miselnost ter socialne, religiozne, politične in druge vidike afriških narodov.

Kongres je brez dvoma imel za cilj, prilagoditi misijonarsko delo trenutnemu političnemu položaju tretjega sveta. Da se zna katoliška cerkev prilagoditi tistemu, ki ima oblast v rokah, prav dobro poznamo tudi koroški Slovenci, saj smo sadove takega prilagajanja dostikrat občutili na lastni koži.

Eno pa je jasno: cerkev lahko pošteno deluje med ljudskimi množicami le takrat, če bo jasno in odločno odklanjala vsako zatiranje in izkoriščanje narodov in posameznikov, pa naj bo to politično, gospodarsko, narodno ali kakršnokoli. Vendar je vprašanje, ali je taka pripravljenost že dana — kljub samokritičnim priznanjem, ki jih je bilo slišati na omenjenem kongresu v Rimu.

Nasilje Francovega režima v Španiji proti antifašističnim rodoljubom v veliki meri velja zlasti tudi Baskom, ki se že dolga leta borijo za svoje narodne pravice. Pravzaprav sega žilavi odpor Baskov proti Francovemu režimu vse tja do dobe državljanske vojne, ko so se proti Francu in frankizmu dvignili vsi Baski. V treh baskovskih pokrajinah je bilo delavsko gibanje precej razvito in komunistična partija ter socialistična stranka sta bili tu močno zasidrani. Zato je te pokrajine Francova vojska le težko osvajala in tedaj je prišlo tudi do strahotne tragedije, znane pod imenom Guernica.

Guernica je majhno mesto na severu Španije. V njem je tedaj živelo nekaj nad 5000 prebivalcev. Guernica je bila staro glavno mesto Baskov, je nekakšen simbol njihove vitalnosti, njihovih tradicij. Morda je Franco prav zato izbral Guernico kot glavno žrtev za kaznovanje upornih Baskov. Verjetno je mislil, da bo z zrušenjem Guernice zlomil tudi njihov odpor.

Kakor je znano, je Franco ta-

krat poklical na pomoč samega Hitlerja oziroma njegovo legijo „Condor“, veliko letalsko enoto, ki je pomladi 1937 v enem dnevu mestece Guernica zravnala z zemljo. Tri ure so eskadrilje s po 50 bombniki v valovih bombardir-

takoj po prevzemu oblasti ukinil Baskom avtonomijo in njihovo nacionalno vladno, prepovedal jim je uporabo baskovskega jezika v javnem življenju in v šolah. Mislil je, da je s tem baskovski narod izbrisal. Toda odpor se je šele vnel

Žilavi odpor Baskov

— najprej tih odpor, v šestdesetih letih pa se je začel krepiti in se kazati v vedno odločnejših akcijah.

V začetku šestdesetih let so ustanovili baskovsko borbena organizacijo ETA (njeno ime pomeni: „baskovska domovina bo svobodna“), ki združuje več političnih skupin. Od začetka je ta organizacija zahtevala izključno avtonomijo, to se pravi nacionalno avtonomnost Baskov. Od leta 1967 dalje pa se je preusmerila v levo in se spremenila v socialistično gibanje, ki se bori po eni strani za narodno svobodo Baskov, hkrati

pa skupaj z naprednimi silami Španije za zrušenje fašizma in za socializem v deželi.

Nekaterim silam znotraj organizacije ETA ta vsebina in predvsem oblika boja še ni bila dovolj in so ustanovili znotraj dotedanje organizacije še posebno „ETA-V“; dodana črka „V“ pomeni, da hoče ta skupina doseči svoje cilje z vojaškimi akcijami. To je privedlo do notranjih nesporazumov in je ETA pred leti to vojaško formacijo izključila iz svojih vrst. Od takrat ta skupina deluje samostojno ter na Francov že institucionalizirani teror odgovarja z vojaškimi akcijami.

Dejavnost ETA se je posebno v zadnjih dveh letih okrepila in pomnožila, in sicer od dne, ko je bil umorjen njen vojaški vodja Eustahio Mandizabal. Tedaj so se Baski zakleli, da bodo svojega voditelja maščevali. Vendar pa ne gre za maščevanje, marveč za osvobodilni boj naroda, ki je preživel mnoge okupacije in bo preživel tudi Francov režim. Morda pa bo prav ta boj pripomogel tudi k temu, da se bo vsa Španija rešila fašističnega nasilja.

Mednarodno mladinsko srečanje

Prejšnji teden je bil v Podkraju pri Pliberku 4. mednarodni mladinski seminar, ki se ga je udeležilo 45 predstavnikov mladinskih organizacij iz Furlanije-Juljske krajine, Hrvaške, Slovenije, Štajerske in Koroške. Mladinci petih dežel so razpravljali o oblikah in možnostih medsebojnega sodelovanja, velik del njihovih diskusij pa je zavzemala manjšinska problematika. Hkrati so imeli udeleženci seminarja priložnost, da v okviru enodnevnih ekskurzij spoznajo nekaj ustanov slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Za uvod je za udeležence seminarja priredil koroški deželni glavar Leopold Wagner sprejem, kjer je poudaril pomen takih srečanj. Jugoslovanski generalni konzul Bojan Lubej pa je v svojem pozdravnem govoru omenil sklepe nedavne helsinške konference in z ozirom na vlogo manjšin poudaril, da so manjšine na današnji stopnji razvoja mednarodnih odnosov trajni dejavnik zblíževanja med zainteresiranimi državami in narodi; ta njihova vloga pa je možna le takrat, če so spoznavno in v soglasju z manjšinami rešene njihove osnovne narodnostne pravice.

Vodja oddelka za izvenšolsko vzgojo pri prosvetnem ministrstvu dr. Finder je na seminarju govoril o mednarodnih mladinskih srečanjih kot nalogi današnjega časa. Med drugim je dejal, da je naloga mladinskih seminarjev, da budijo zavestno mednarodno mišljenje in da zavestno podpirajo miroljubno politiko. Pri tem je menil, da je Avstrija za tako politiko posebno "pripravljena", ker ni vključena v noben blok. Prizadevanja Avstrije pa je očitno naslil le nekoliko preveč svetlo, kajti član italijanske delegacije Milan Pahor ga je v diskusiji spomnil, da v Italiji dobro vedo, da ista Avstrija pripravlja štejele posebne vrste oziroma ugotavljanje manjšine.

Kako daleč je z "mednarodno miselnostjo" na Koroškem, se je pokazalo ob dejstvu, da nekateri člani koroške delegacije niso bili pripravljeni podpisati resolucije o Španiji, ki jo je predlagala slovenska delegacija; držati so se morali strankarske discipline SPO, ki nikjer ne sodelovata s "komunisti". Precejšnje razlike med delegacijami pa so se pojavile tudi pri ocenjevanju možnosti sodelovanja v letu 1976. Nekateri koroški predstavniki so namreč zainteresirani le na takem sodelovanju, ki ne bi bilo politične narave, ali bolj konkretno: naj ob takih priložnostih ne bi govorili o manjšinskem vprašanju, ki na Koroškem očitno vzbuja le preveč slabe vesti. Vendar je bil ob zaključku sprejet sklep, da bo naslednje srečanje v Italiji in da bo tam govora predvsem o manjšinski problematiki.

V četrtek so udeleženci seminarja obiskali nekatere ustanove na južnem Koroškem. Tako so si ogledali dvojezično ljudsko šolo v Smihelu pri Pliberku, kjer so bili vtisi o uspešnosti slovenskega pouka precej deljeni. Tozadevne ugotovitve so dobili potrjene pri obisku slovenske gimnazije v Celovcu, kjer so zvedeli, da morajo v prvem razredu praktično začeti z osnovnim jezikovnim poukom, ker dijaki iz ljudske šole ne dobijo v tem oziru zadostne podlage. Z gospodarsko problematiko so se najprej srečali pri Rutarju v Dobri vasi, kjer so slišali, da Slovenci niso zastopani le glede ugodnih kreditov, marveč — primer domače prosvetno društvo — tudi glede subvencij občin. V slovenskem oddelku celovškega radia je udeležencem seminarja spregovoril Helmut Hartman — na začetnje slovenske, hrvaške in italijanske delegacije samo v nemškem jeziku, kar pa je bilo za nekatere člane koroške delegacije očitno povsem v redu, saj so se nasprotno zelo "čudili" ko sta se predstavnika koroške slovenske mladine v diskusiji poslužila tudi svojega materinega jezika.

Po ogledu Mohorjeve tiskarne in dijaškega doma ter uredništva Našega tednika, kjer jim je tajnik NSKS Warasch izjavil, da jim ne more pokazati ne slovenskega Kulturnega doma v Celovcu in ne slovenske tovarne na Koroškem, ker koroški Slovenci takih ustanov pač nimamo, so udeleženci seminarja s precejšnjo zamudo (menda ni bila namerna, kakor je bilo slišati iz opravičil odgovornih organizatorjev) obiskali še sedež Zveze slovenskih zadrug. Poslevoedeči podpredsednik dr. Mirt Zwitter jim je orisal razvoj slovenskega denarnega in kreditnega združenstva na Koroškem — samorastniško delo koroških Slovencev, ki ga Avstrija ne samo da ni podpirala marveč nasprotno na več načinov ovirala. Slovenskim zadrugam ni bila povrnjena škoda, ki so jo utpele v času nacizma; vse doslej niso prejele nobene državne podpore, pač pa so oblasti dolga leta (v primeru združenja centrale polnih 12 let!) zavlačevale izstavitve gradbenega dovoljenja in zavračale druge vloge. Da "koroška stvarnost" ne pozna samo lepe strani, je opozoril tudi urednik Slovenskega vestnika

Rado Janežič, ki je predstavnikom mladinskih organizacij v imenu ZSO in njenega glasila izročil nekaj dokumentacijskega gradiva z željo, da bi čim bolj spoznali problematiko slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Zadnji dan srečanja je udeležencem govoril dr. Pavel Apovnik o kulturnem življenju koroških Slovencev. Posebno zanimanje pa je vladalo za predavanje univ. prof. Ludwiga Adamoviča o institucionalizaciji kontaktov s slovensko manjšino. Menil je, da je pri tem treba razlikovati štiri ravni: prvo predstavlja zanj študijska komisija, drugo kontaktni komite, tretjo neformalni pogovori med vlado in slovenskimi organizacijami in četrto razgovori avstrijskih političnih strank. Pri tem je samo "pozabil" omeniti glavni sad študijske komisije — pripravo štetja posebne vrste. Razgovori na četrto ravni po njegovem mnenju niso uradni, marveč politični razgovori; na tej ravni je prišlo do političnega sporazuma, kar pa še ni pravno obvezna odločitev. Na vprašanje, kakšna je razlika med temi formulacijami, je predavatelj odgovoril, da na politični sporazum lahko vplivata dva dejavnika: časovni faktor in javno mnenje — oba dejavnika lahko bistveno vplivata na vsebino pravno obvezne odločitve.

Med diskusijo so zlasti člani slovenske in italijanske delegacije kritično ocenili manjšinsko politiko Avstrije. Italijanska delegacija pa se je tudi v svoji resoluciji izrekla proti formalistični enakopravnosti ter je ostro obsodila prizadevanja tistih, ki hočejo izvesti štetje posebne vrste.

Brez dvoma so taki stiki med mladino sosednih narodov in dežel koristni, vendar bo treba poskrbeti za razne izboljšave — tudi na tehničnem področju, glede prevajanja. Predvsem pa bi bila izmenjava mnenj lahko še dosti bolj koristna, če bi dialog potekal res sproščeno, brez vsakih vidnih in nevidnih omejitev. Prizadevanje, da bi udeleženci manjšinsko problematiko na Koroškem spoznali le z lepe strani, je bilo namreč le preveč očitno.

Arhitekt Jože Plečnik

predstavljen na razstavi v Celovcu

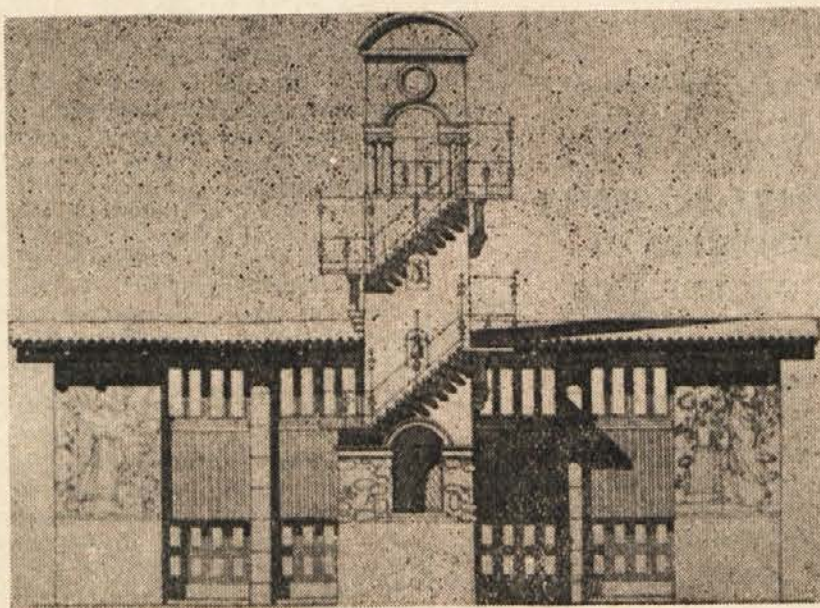
Pretekli petek je bila v celovški mestni hiši odprta razstava izbora del največjega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika. Predstavljene so fotografske povečave in originalne skice iz bogate zapuščine. Razstavo sta pripravila v sodelovanju z Zvezo arhitektov Slovenije Centralno združenje arhitektov Avstrije in Zbornica inženirjev za Koroško in Štajersko. Otvoritev sta se udeležila tudi jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Bojan Lubej in predsednik mestne skupščine Ljubljana ing. Tone Kovič, zama pa smo iskali predstavnike dežele Koroške in mesta Celovca.

Jože Plečnik se je rodil v Ljubljani leta 1872. Šolal se je v Gradcu, nato na dunajski Akademiji upodabljaljajocih umetnosti in šoli za arhitekturo pri slavnem arhitektu Ottonu Wagnerju. Moral bi postati njegov naslednik, a ga je pristojno ministrstvo trikrat odklonilo. Nekaj časa je učil v Pragi, kjer se je zblížil s predsednikom češke republike Masarykom. Po ustanovitvi ljubljanske univerze je postal njen učitelj. To so bila leta neverjetnega ustvarjanja in razdajanja znanja učencem.

Smiselno izbrano gradivo na razstavi nam prikazuje izredno ustvarjalnost našega rojaka, o kateri še vse premalo vemo. Na Dunaju se je Plečnik vključil v celotno umetnostno dogajanje glavnega mesta monarhije. Kot član Wagnerjevega ateljeja je risal skupaj z učiteljem in ga že tudi

zunanosti se zaključijo z vncem mogočnih orjakov, ki nosijo streho. Pri gradnji cerkve Sv. Duha na Dunaju je kot eden prvih evropskih arhitektov uporabil beton. Pri snovanju se je opiral na starokrščanske vzore. Toda javnost ga ni sprejela in je trdila, da je beton le za industrijo in ne za sakralne objekte.

Pragi je Plečnik podaril vrsto čudovitih del. Mesto je smatral za nov center slovanstva in je skušal temu



Tri sosedne dežele

v sliki in pesmi

V okviru kulturne izmenjave med tremi sosednimi deželami — Furlanijo-Juljsko krajino, Koroško in Slovenijo — je v koroški Deželni galeriji v Celovcu trenutno grafična razstava, ki prikazuje zanimiv prerez skozi sodobno ustvarjanje umetnikov treh dežel na tem področju likovne umetnosti. Pri sodelujočih umetnikih gre v veliki meri za osebe, ki so se uspešno uveljavile že na raznih domačih in mednarodnih razstavah, mnoge izmed njih smo spoznali tudi že v Celovcu, tako da bi lahko govorili o zopetnem srečanju s starimi znanci.

Na sedanji razstavi brez dvoma vodijo umetniki iz Slovenije, kakor je slovenska oziroma ljubljanska grafična šola sploh med vodilnimi v evropskem merilu. Tudi tokrat srečamo zelo znana imena, kot so npr. Andrej Jemec, Janez Boljka, Jože Ciuha, Bogdan Borčić, Vladimir Makuc in drugi; isto velja za "domačine" — Korošce, kater so poleg drugih tudi splošno znana imena Gisbert Hoke, Peter Krawagna, Siegfried Tragatschnig itd., medtem ko gleda imen italijanskih umetnikov širša javnost le še ni tako "na tekočem", čeprav so mnogi že razstavljali v Celovcu.

Razstava je odprta le še do 2. novembra.

Prav tako v okviru kulturne izmenjave je bil minuli petek v celovškem Domu glasbe literarni večer, na katerem so bili predstavljeni nekateri pesniki treh dežel. Furlanijo-Juljsko krajino je "zastopal" Tržačan Ennio Emili, iz Slovenije sta prišla Tone Kuntner in Ivan Minatti, kot predstavniki Koroške pa so bili na večeru ali osebno ali po svojih delih navzoči Christine Lavant (njene pesmi je brala Herlinde Zeitlinger-Gärtner), Engelbert Obernosterer (Walther Nowotny, ki je večer tudi pripravil in vodil) ter naša pesnica Milka Hartman (v izvedbi Sonje Ban).

Nova številka „Mladega roda“

Mesecema november in december je namenjena najnovejša številka šolskega lista za koroško mladino "Mladega roda", ki je pravkar nastopila pot med mlade bralce. Že naslovna barvna slika (posnetek Hanzlija Weissa) izredno dobro ujame atmosfero dneva mrtvih, ki so mu namenjeni tudi nekateri prispevki. Prav tako pa so sodelavci "Mladega roda" posvetili svojo skrb tudi prehodu iz jeseni v zimo, zlasti pa praznikom, ki jih bomo obhajali proti koncu leta — božiču in vsem tistim dogodkom in pojavom, ki so z njimi povezani.

Za najmlajše bralce prinaša "Mladi rad" spet lep izbor iz domače in mednarodne zakladnice pravljic in pripovedk, medtem ko so "starejšim" letnikom namenjene predvsem stalne rubrike. S področja današnjega sveta pripoveduje To-

mi Ogris iz zgodovine fotografije, Herman Grm predstavlja slavnega raziskovalca Livingstona, dr. Anton Feinig razpravlja o družinskih imenih, izmed naših domačih književnikov je tokrat predstavljen Florjan Lipuš, medtem ko v literaturi sosedo spoznamo koroško oz. avstrijsko pesnico in pisateljico Ingeborg Bachmann.

Naj le še kratko omenimo, da sta razumljivo spet zastopani posebno priljubljeni rubriki "Bralci pišejo" in "Za bistro glave". Sicer pa je "Mladi rod" tudi tokrat bogat po vsebini in pester po ilustracijah (to številko je ilustrirala Jelka Reichman), tako da bodo radi segli po njem mladi in starejši bralci; zlasti pa seveda šolska mladina, saj je v prvi vrsti njej namenjen, da ji pomaga pri učenju ter ji odkriva lepote slovenskega jezika.

primerno preurediti češki nacionalni simbol — Hradčane. Pri delu je znal združiti staro in lastne ideje v celovit kompleks. Ni se ustrašil najbolj tveganih poizkusov urejanja vrtov, dvorišč in same notranjosti.

Mojstra pa je vleklo domov. Domovini je posvetil najboljše dela, ki so tudi predstavljena na razstavi. Enkratno rešitev predstavlja zgradba Narodne in univerzitetne knjižnice. Na zunanosti je uporabil kamen in opeko, ki dajeta skupaj s plastiko svojevrsten optični učinek v mestnem prostoru. S pokopališčem Zale je hotel Plečnik čimbolj zabrisati mejo med svetom mrtvih in živih. Čeprav ni imel na razpolago naravnih materialov, je nastala enkratna monumentalnost stebrišča. V cerkev v Bogojini je Plečnik vnesel kmečko keramiko, ki je danes ne dobimo več. Lesena notranjost cerkve na Barju pri Ljubljani predstavlja pravi tempelj slovenske narodne umetnosti, v zunanosti pa odseva slovenski Kras.

Kljub relativno majhnemu številu prikazanih del spoznamo veličino Plečnikovega ustvarjanja. Oprt na klasične vzore, ki jih naveže na govorico svojega rodu, se je Jože Plečnik loteval velikih in majhnih nalog. Z njimi se uvršča med največje slovenske kulturne ustvarjalce. Zato bi bilo prav, da bi si razstavo ogledalo čim več naših ljudi.

Janez Tehovnik

Slovenski oktet iz Ljubljane nas je spet obdaril z izbranim sporedom

Dovolite, da vam ob 25-letnici obstoja in delovanja Slovenskega okteta v imenu Slovenske prosvetne zveze iskreno čestitam.

25 let delovanja Slovenskega okteta pomeni 25 let oplajanja in oplemenitenja slovenske pevske kulture na Koroškem, pomeni 25 let širjenja slovesa in lepote slovenske narodne pesmi v svetu!

Koroške Slovenci, ki v svoji pesmi izpovedujejo svojo nezlomljivo življensko voljo ter trdo vero v zmago pravice in resnice, smo vam zato še posebno hvaležni! Saj s svojim petjem niste oplajevali le našega kulturnega prizadevanja na pevskega področju, marveč ste gojili in širili predvsem tudi našo koroško slovensko narodno pesem.

S tem, da ste jo na tako kulturni višini ponesli v svet, svet niste seznanili le z njeno lepoto, temveč tudi z ljudstvom, ki to pesem ljubi in poje, kateremu kakor pravi Prežihov Voranc, ta pesem ni več samo sebi namen, ampak je postala važen del njegove prosvetne dejavnosti in njegovo orožje.

Zato ste z njenim širjenjem posebno podprli tudi našo borbo za enakopravno življenje na podedovani zemlji, kjer je vzrasla ta „naša“ pesem, ki je bila v vsej zgodovini in je tudi danes dragoceno spričevalo, kje koroški Slovenci avtohtono živimo!

Slovenska prosvetna zveza vam je za to v zahvalo in priznanje podelila edino priznanje za zasluge na kulturnem področju, ki ga podeljujejo koroški Slovenci — Drabosnjakovo priznanje — za uspešno širjenje koroške slovenske pesmi v svetu, ki je tudi bogatilo delo v kulturi in prosveti na Koroškem. Izročam vam ga s prošnjo, da ga sprejmete v znak naše hvaležnosti in vdanosti in z željo, da bi Slovenski oktet praznoval še nadaljnje take jubileje z gojitvijo slovenske pesmi kot njen mentor in interpret doma in kot njen poslanik v svetu.

To so bile besede predsednika Nadzornega odbora Slovenske prosvetne zveze dr. Francija Zwitterja, ko je Slovenskemu oktetu na koncertu v Celovcu izročil to priznanje Slovenske prosvetne zveze.

Za kulturno javnost na Koroškem, posebno pa za nas koroške Slovence je pretekla nedelja, ponedeljek in torek bil velik praznik, praznik slovenske pesmi, kajti med nami je bil Slovenski oktet! Prišel je na povabilo Slovenske prosvetne zveze, da ob 25-letnici obstoja pride s svojo pesmijo med naše rojake v Zilji, Rožu in Podjuni, da med nami in z nami proslavi svoj srebrni jubilej 25-letnice obstoja.

Obisk Slovenskega okteta, ki je koncertiral v Ločah, Celovcu in v Pliberku, je za slehernega obiskovalca bil enkratno doživetje. Že sama vest, da bo na Koroško spet prišel Slovenski oktet, je med Slovenci, pa

tudi med pripadniki večinskega naroda, vzbudil veliko zanimanje. Brneli so telefoni, spraševali so za vstopnice, dvorane so bile povsod premajhne. Tako je bilo v Kulturnem domu v Ločah, kjer je prireditelj koncerta bilo Slovensko kulturno društvo „Jepa-Baško jezero“. Predsednik Janez Mikl je uglednim gostom izrekel dobrodošlico ter naglasil, da je za Ločane posebna čast, da avstrijski državni praznik proslavijo s tako odlično prireditvijo. Ob koncu pa jim je izrekel tudi prisrčno zahvalo v imenu društva in vseh udeležencev koncerta, katerih v tej dvorani menda še nikdar ni bilo toliko.

Osrednji koncert Slovenskega okteta je bil v Celovcu, kjer je prireditelj bila Slovenska prosvetna zveza. Srednja dvorana Doma glasbe, kjer je prvotno bil načrtovan koncert, je bila takoj razprodana. Organizator je zato najel veliko dvorano, da omogoči čimvečjemu številu ljubiteljev Slovenskega okteta, da prisluhne njegovi pesmi. Blizu osemsto ljudi je v ponedeljek prišlo v Celovec in do kraja napolnilo veliko dvorano. Vzdušje je bilo čudovito. Slovenski oktet je s prvimi akordi, ki so privreli iz grl odličnih pevcev osvojil množico v dvorani. Navdušenje se je stopnjevalo od pesmi do pesmi. Nismo dovolj besed, da bi povedali, kako lepo je bilo. Tudi najbolj zahtevni strokovnjaki ob petju Slovenskega okteta lahko izrazi samo svoje občudovanje. Zadovoljni so bili vsi tudi častni gostje, generalni konzul SFRJ v Celovcu Bojan Lubej, vodja kulturnega referata pri koroški deželni vladi dvorni svetnik dr. Günther Mittergradenegger, vodja slovenskega oddelka na deželni vladi višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik, strokovni šolski nadzornik dvorni svetnik dr. Valentin Inzko, predstavniki slovenskih političnih in kulturnih organizacij ter drugi gostje, ki so s svojim obiskom počastili Slovenski oktet in prireditelja.

Navdušenje med koncertom in ob koncu, ko je občinstvo „izprosilo“ številne dodatke, je bilo veliko in enkratno. Člani Slovenskega okteta so s svojim koncertom napravili nepozaben vtis, zlasti s koroško narodno pesmijo, ki je našemu človeku še posebno blizu. Pa to ne samo v Celovcu, povsod tudi v Pliberku, kjer so nastopili kot gost Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“. V dvorani gostilne Schwarzl, je ambasadorje slovenske pesmi pozdravil predsednik Jožko Hudl. Tudi tu je bilo isto vzdušje, med množico obiskovalcev smo videli celo take, ki so obiskali že prejšnja koncerta v Ločah in v Celovcu, da taki, ki bi šli še kam, samo da lahko prisluhnejo pesmi Slovenskega okteta. In takih ni malo, vsi, ki so bili na koncertih, bi spet prišli in tudi bodo prišli, da bo le priložnost in čas, kajti Slovenski oktet je prav z obiska po Koroški šel na turnejo v Skandinavijo, na Kubo in v Mehiko, kjer bo ponovno ponesel v svet čudovito slovensko pesem.

Tudi na Koroško bodo spet prišli, saj je Bogdan Pogačnik, organizator turnej Slovenskega okteta, povedal, da je članom tega ansambla Koroška še posebno pri srcu, zato so tudi prišli na Koroško, da tu praznujejo svoj jubilej. Ponosni smo na to močno vez med tem velikim ansamblom in Slovenci tustran Karavank, posebno pa na prijateljske odnose s Slovensko prosvetno zvezo v Celovcu. Njej gre zahvala za organizacijo tega velikega kulturnega dogodka v minulih dneh. Tu pa je še nekdo, ki zasluži besedo priznanja, to je umetniški vodja Slovenskega okteta prof. Anton Nanut, ki zaradi službene zadržanosti, „svojih varovancev“ ni mogel pospremiti na poti po Koroški.

Slovenskemu oktetu velja naša iskrena zahvala za čudovito doživetje ter naša prisrčna čestitka ob njegovem jubileju.

Cestni obvoz na jugu ali severu Celovca?

Že pred dvema letoma je veljalo kot gotovo, da bodo Južno avto cesto, ki bo vodila z Dunaja proti Italiji, speljali južno mimo Celovca. Takrat nihče ni dvomil v izvedbo tega projekta. Številni načrtovalci z deželnim referatom za gradnjo cest deželnim svetnikom Stefanom Knafelnom na čelu, so bili mnenja, da bo potrditev tega načrta s strani prizadete celovške občine samo še formalnost.

Danes pa je položaj bistveno drugačen. Medtem ko se občine ob Vrbskem jezeru vehementno potegujejo za južno traso, sta zvezni minister za gradnjo cest Moser in koroška deželna vlada bolj navdušena za izvedbo trase severno mimo Celovca. Iz tega je razvidno, da je trenutni položaj popolnoma nejasen. Tisti, ki so proti severnemu obvozu Celovca, utemeljujejo to s tem, da bi se ob povečanem tovornem prometu med Celovcem in Beljakom ob deževju olja, ki jih izgubljajo vozila in delčki oziroma ostanki oddrgnjenih gum odtekali oziroma pronicali v Vrbsko jezero in s tem kvarili kakovost vode. Nadalje bi povečali tovorni promet tudi nepovoljno vplival na razvoj turizma na tem področju (znani so protesti, kako se branijo tovornega prometa ob Osojskem jezeru). Iz razumljivih vzrokov so občine ob Vrbskem jezeru bolj navdušene za izgradnjo avto ceste, ki bi vodila južno mimo Celovca v smeri Rožne doline. V tem sporu, kje bo tekla nova avto cesta, je dejansko še vse v megli. Vsekakor pa drži, da so po državnoborskih volitvah stopili odločno na plan zagovorniki severne trase, kar je pri nasprotnikih povzročilo močno reakcijo. Upajmo, da bosta pri tem sporu zmagala razum in razsodnost in ne strankarski interesi, saj gre za izredno važno odločitev, ki jo bo treba resno premisliti.

aula slovenica

Celovec
Paulitschgasse 5-7

priljeza v petek 7. novembra 1975 ob 19.30 uri

LITERARNI VEČER

članov Dolenjskega kulturnega festivala
v Kostanjevici na Krki

Recitirala bosta gledališka igralca

Iva Zupančič in Miha Baloh;
glasbena spremljava pianist prof. Andrej Jark

Prisrčno vabljeni!

Bače ob Baškem jezeru

Minuli teden so žalostno peli loški zvonovi in naznanjali žalostno vest, da je umrl Valentin Müller pd. Plonar iz Bač.

Plonarjev oče je s svojimi 85. leti mnogo doživel in tudi mnogo pretrpel v svojem dolgem življenju. Ker je bil zvest pripadnik slovenske narodne skupnosti je moral v dobi nacizma, kakor tudi mnogo drugih koroških Slovencev, v pregnanstvo, kjer so delili usodo brezpravne raje. Pa tudi ti težki časi so minili in v pregnanstvo pa tudi v smrt obsojeni rojaki so se vrnili domov na opustošene domove. Tudi Plonarjevi so se vrnili in se takoj lotili obnove svojega doma. Hkrati z obnovo opustošene kmetije so se vključili tudi v obnovo kulturnih in združničnih organizacij. Pri njih v Bačah so bila vrata vedno odprta, tam smo se sestajali in delali načrte za bodočnost, pri tem nas je Plonarjev oče vedno podpiral. Danes ga ni več med nami. Z njim smo zgubili zglednega in značajnega moža, ki je predstavljal močan steber v našem narodnem življenju.

Minuli petek 24. oktobra smo ga na loškem pokopališču položili k večnemu počitku. Na pogrebu so bili med drugimi močno zastopani številni bivši izseljenci. V pretresljivih besedah se je ob odprtem grobu od svojega sotrpina poslovil predsednik Zveze slovenskih izseljencev Lovro

Kramer, prav tako tudi domači župnik Škofič, ki je ob asistenci duhovnika opravil pogrebne obrede. Domači pevski zbor pod vodstvom Trisnika pa je zapel pesmi žalostinke in mu tako izkazal svojo poslednjo čast. Velika množica pogrebcev se je zgrinjala ob odprtem grobu, kar je prepričljiv dokaz, da je bil Plonarjev oče pri vseh priljubljen in zelo spoštovan.

Dragega pokojnika bomo ohranili v lepem spominu, svojcem izrekamo tem potom naše globoko sožalje.

OBVESTILO

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku obvešča svoje člane in prijatelje, posebno pa mladino, da bo v začetku novembra priredilo

PLESNI TEČAJ

Prijave lahko naslovite na predsednika „Edinosti“ Joška Hudla ali pa jih oddaste v Hranilnici v Pliberku, kjer boste dobili tudi vse ostale potrebne informacije.

Odbor

Vsaka pošta je vaša hranilnica

V okviru predstoječega svetovnega dneva varčevanja je Poštna hranilnica — Postsparkasse izvedla po zveznih deželah mnogo tiskovnih konferenc, na katerih je informirala tisk z dejavnostjo tega pomembnega bančnega zavoda. Postsparkasse (PSK) je danes peti največji denarni institut v Avstriji. Njena bilančna vsota se je v zadnjih petih letih podvojila na skoro 32 milijard šilingov. Hranilne vloge so v teku meseca oktobra prekoračile mejo 8 milijard šilingov. Že spomladi je PSK slovesno obhajala 1.000.000-skega varčevalca pri tem denarnem zavodu. Ta izredno ugodni razvoj daje upravičeno upanje, da bo letošnji svetovni dan štednje še uspešnejši kot lansko leto.

Okrog 2400 poštnehi uradov v Avstriji skrbijo za denarno poslovanje. Centrala PSK se zelo prizadeva, da

bi bila vsaka pošta konkurenčna prodajna točka. V kratkem bodo na fasadah poštnehi uradov namestili enotne napise in tudi okenca v uradih bodo opremlili z napisi, ki bodo opozarjali na usluge poštnehi denarnega prometa. Nadalje se PSK prizadeva za boljše izobrazbo uradnikov in pri tem predvsem polaga važnost na pravičen odnos do strank, katere je treba prijazno in stvarno obravnavati. Do sedaj so v tem smislu izšolali že okrog 5000 poštnehi nameščencev. PSK se sedaj bavi z izvedbo štiriletk (1975—1979), v kateri bo izvedlo vse potrebno, da bo strankam v največji meri zadoščeno. Pri tem naj bi prijaznost in prizadevnost na poštnehi uradih igrala glavno vlogo.

Z uresničitvijo vseh teh ciljev bodo poštne hranilnice postale sodobno urejeni denarni zavodi, ki se bodo lahko merili s podobnimi denarnimi institucijami v Avstriji. Pri tem imajo poštne hranilnice to prednost, da je vsaka izmed 2300 poštnehi uradov hkrati tudi hranilnica, v kateri lahko vlagamo naše prihranke, zlasti sedaj, ko obhajamo svetovni dan štednje.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janžič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Ob državnem prazniku smo se poklonili žrtvam fašizma

Za avstrijski državni praznik, ki pomeni, da je Avstrija za ceno ogromnih žrtev, ki so jih avstrijski državljani in ostali narodi Evrope doprinesli v protifašističnem boju med drugo svetovno vojno, bila vzpostavljena za svobodno in neodvisno, se je Zveza koroških partizanov poklonila spominu teh žrtev in jim položila pred spomenik na celovškem centralnem pokopališču venec. Prav tako so se tem žrtvam poklonili zastopniki komunističnega KZ-Verbanda in ÖVP-združenja bivših političnih pregnancev, ki so prav tako položili vence.

Slovensko prosvetno društvo „Drabosnjak“ na Kostanjah vabi na proslavo ob

150-letnici smrti koroškega bukvnika Andreja Schusterja Drabosnjaka

v nedeljo 9. novembra ob 14. uri v slavnostni dvorani občine Vrba ob Vrbskem jezeru.

Sodelujejo:

- igralci SPD „Drabosnjak“
- pevski zbor „Mojcej“
- pevski zbor SPD „Loga vas“
- pevski zbor SPD „Danica“
- pevski zbor „Gallus“

Ljubitelji slovenske kulture in prosvete prisrčno vabljeni!
O d b o r

Naše žene obiskale posebnosti Notranjske

V četrtek 23. oktobra je večja skupina slovenskih žena na povabilo Konference za družbeno aktivnost žensk Slovenije obiskalo Notranjsko. Naše žene so se tam zadržale ves dan in si ob tej priložnosti ogledale znamenitosti te pokrajine. Skupini naših žena so se v Kranju pridružili štirje tovariši in tovarišice — Črtomir Zorec, Silvo Ovsenk ter tovarišici Tončka in Marica — ki so nas spremljale na našem potovanju in nam razlagale posebnosti in zanimivosti prelepe notranjske dežele.

Pot nas je vodila kar z dvema omnibusoma, saj nas je bilo skupno 76 žensk iz Borovlj preko Celovca in Jezerskega oziroma kar direktno preko Ljubelja v Kranj, kjer smo se prvič ustavile in se pozdravile s krajanji. Od tam nas je pot vodila preko ravnega Sorškega polja v belo Ljubljano in kar naprej ob robu ljubljanskega barja do Vrhnik, kjer smo zavili na odlično zgrajeno avto cesto, ki preko Postojne vodi do Razdrtega. Nekaj kilometrov pred Postojno smo z avtoceste zavile na levo in se ustavile v kraju Cerknica.

V prejšnjih časih je bil ta kraj celo trg. Tam so bila nekdanja velika skladišča soli. Skozi Cerknico je tedaj vodila tovarniška pot iz Trsta v Ljubljano. Železnica, ki je pustila Cerknico ob strani, je povzročila gospodarsko nazadovanje. Ko je po prvi svetovni vojni nova meja proti Italiji odvezala obsežne gozdove na Javornikih, je to občno vplivalo na gospodarstvo, ki je bilo poleg živinoreje glavni vir dohodka. Po osvoboditvi se je položaj zopet izboljšal. Posebno vlogo pri tem igra tovarna povišča "Brest", ki danes zaposluje gospodarsko nazadovanje. Ko je po prvi svetovni vojni nova meja proti Italiji odvezala obsežne gozdove na Javornikih, je to občno vplivalo na gospodarstvo, ki je bilo poleg živinoreje glavni vir dohodka. Po osvoboditvi se je položaj zopet izboljšal. Posebno vlogo pri tem igra tovarna povišča "Brest", ki danes zaposluje gospodarsko nazadovanje.

spomladi voda usahne skozi številne ponikve. Ribe so umaknejo na mesta, kjer je stalna voda, mnogo pa jih obliči v kotanjah, kjer so plen ribičev, ki imajo takrat bogato boro. Ker je trava, ki poleti praraste kraško polje, kislota in malo vredna, so kmetje izrazili željo, da bi jezero osušili. To bi bilo seveda nespametno. Preisahajoče Cerkniško jezero in njeno oko-

ČESTITAMO

Marija Wieser pd. Šašlova v Slovenjem Plajberku je na Graški univerzi uspešno opravila izpit akademske prevajalke iz ruščine.

K temu uspehu iskreno čestitamo.

lico, ki predstavlja edinstveno atrakcijo na svetu, bi bilo treba preurediti za turistične namene. V tej smeri se tudi že dela.

Po ogledu tega "čuda", smo se odpeljale v Postojno, kjer je svetovno znana Postojnska jama. Seveda smo si jo tudi ogledale in kar nismo se mogle dovolj načuditi tej podzemeljski lepoti, ki privablja na milijone ljudi iz vseh dežel sveta.

Predno smo se podale v "podzemlje",

nas je pred jamo pozdravil predstavnik mesta Postojne, predstavnik tamošnje ženske organizacije in krajevni predstavnik Zveze borcev. Predsednica Zveze slovenskih žena Milena Gröblacherjeva se je za prisrčen sprejem iskreno zahvalila, nakar smo se z električno železnico ob spremljavi vodiča, ki nam je razlagal lepote in posebnosti te jame, odpeljale v bajno razsvetljeno podzemeljsko kraljestvo, kjer žarijo v vseh barvah votline, kapniški stebri, zavese in skalni podori. V jami smo tudi videli posebnost kraških jam, človeško ribico (Proteus), ki je edinstvena prebivalka tega kraškega podzemlja. V veličastni koncertni dvorani, ki doseže 50 m višine in v kateri je prostora za 10.000 ljudi, smo zapela tri koroške pesmi, ki so čudovito odmevale od visokih sten. V drugi svetovni vojni so imeli Nemci v jami veliko skladišče goriva, katerega so partizani leta 1944 zažgali. Na to drzno akcijo še danes spominja začetni okajeni del jame.

Voda, ki se vije skozi Postojnsko jama je reka Pivka. Dolžina rovov reke Pivke, ki se prebija skozi Postojnsko jama meri okrog 20 kilometrov. V začetku je bil znan samo majhen del današnje jame. Leta 1818 je vodnik Luka Čož (po njem se danes imenuje postojnsko društvo jamarjev) odkril vhod v nadaljnje dele. Pozemeljska železnica, ki se vije skozi jama ima svoj začetek že leta 1872. Od leta 1957 naprej vleče vagončke električna akumulatorska lokomotiva. Leta 1884 so jama elektrificirali. Seveda se je od prvih početkov pa do danes v jami mnogo spremenilo. Stalno se iščejo nove možnosti, da bi jo naredili še bolj atraktivno. Čprav Postojnska jama ni ena največjih, večje so še v Avstriji zlasti pa v Ameriki, slovi po svetu kot ena najlepših. Ta jama je dala Postojni svoj počast, ker bi bila brez nje Postojna nepomemben kraj.

Po ogledu jame smo bilo povabljeni na kosilo, ki nam je po "dolgem" podzemeljskem "sprehodu" izredno teknilo. Postojnski predstavniki so imeli še v načrtu, da nas popeljejo v Predjamski grad, vendar zaradi časovne stiske tega načrta ni smo mogli izvesti. Srečni in zadovoljni smo se poslovili od prijaznih gostiteljev, ki so v dejanjih pokazali, da smo jim koroški Slovenci zelo pri srcu.

Na povratku domov smo se na kratko ustavili še v Ljubljani; od naših štirih spremljevalcev, katerim gre glavna zasluga, da je bil naš izlet, ne samo lep, temveč tudi poučen, pa smo se poslovili v Zbiljah v gostilni "Kanu" pri Medvodah. Na tem lepem izletu smo slovenske žene na Koroškem imele spet priložnost spoznati nov košček matične dežele Slovenije, njene prebivalce, hitri gospodarski razvoj in ljudi, ki s ponosom govorijo o svojih stvaritvah. V pogovorih z njimi smo se prepričale, da budno spremljajo dogodek na Koroškem in da nas podpirajo v pravičnem boju za dosego pravic, ki so nam zajamčene v avstrijski državni pogodbi.

Tem potem se Zvezi slovenskih žena v Celovcu za organizacijo, Konferenci za družbeno aktivnost žensk Slovenije, ki nam je omogočila ta lep izlet, družbenim predstavnikom, ki so nas povsod prisrčno sprejeli in našim poštrevnim vodičem, v imenu vseh udeleženk tega izredno lepo uspelega izleta, prav prisrčno zahvalim z željo, da bi se medsebojni stiki še bolj utrdili in poglabili.

Udeleženka izleta

Jugoslovanski alpinisti premagali južno steno Makaluja

Pred nedavnim so člani VI. jugoslovanske alpinistične himalajske odprave premagali južno steno Makaluja in stopili na njegov vrh. To dejanje jugoslovanskih oziroma slovenskih alpinistov štejemo med vrhunske uspehe svetovnega alpinizma.

Makalu je peta najvišja gora v Himalaji in ima 8485 m višine. Ta himalajski orjak je že več let cilj številnih odprav. Prvi so dosegli njegov vrh preko južnega stebra Francozi. Preko južne stene pa so srečo pred tremi leti poskusili jugoslovanski alpinisti, ki so steno premagali, vendar zaradi silovitega viharja niso dosegli vrha. V tej steni so poskusili srečo tudi Čehi, Avstrijci in neka mednarodna alpinistična odprava, v kateri je sodeloval tudi jugoslovanski alpinist inž. Matija Maležič. Vse te odprave je ledena južna stena gladko odvrnila. Letos so steno ponovno napadli jugoslovanski alpinisti in uspeli.

S to zmago so se jugoslovanski alpinisti povzpeli v vrh svetovnega alpinizma. K temu uspehu Planinski zvezi Slovenije, ki je odpravo organizirala in članom ter vodji ekspedicije iskreno čestitamo.

Ogled Lovski muzeja v Sloveniji

Kakor smo že poročali v našem listu so slovenski lovci v matični deželi letos ob tridesetletnici osvoboditve slovesno odprli v Bistri pri Vrhnikih Slovenski lovski muzej, katerega naloga je prikazati razvoj slovenske lovske organizacije v Sloveniji. In ker je letos naša lovska organizacija na Koroškem "Klub prijateljev lova" obhajala podoben jubilej svojo desetletnico obstoja, se je le-ta tudi odločila, da napravi izlet v Bistrio in da si ogleda zanimivosti tega muzeja. V nedeljo 19. oktobra se je okrog 30 naših lovcev z družinami odpeljalo v Bistrio, kjer so si v gradu Bistri ogledali to zanimivo lovsko posebnost. Naše izletnike, ki so se peljali z omnibusom v Slovenijo, sta vodila tajnik KPL Kelih Mirko in blagajničarka Marica Pradetto. V Ljubljani se jim je pridružil predsednik KPL Karel Prušnik-Gašper. V muzeju sta naše izletnike sprejela in vodila po lepo opremljenih prostorih svetnik Lovske zveze Slove-

nije Varičak Veljko in dr. Ernst Petrič, ki je avtor članka, ki smo ga pred nedavnim objavili v Slovenskem vestniku. V muzeju je med drugim predstavljena na Slovenskem živeča avtohtona in v zadnjih desetletjih znova naseljena divjad. Nadalje je posebnost vsebine razstavnih prostorov v tem, da je prikazana kot slovenska tudi v socialnem smislu, to se pravi, da je prikazan tak lov, kakršen je bil na Slovenskem in kakršen je izvajal slovenski človek in ne tuji fevdalni gospod ali kapitalistični magnat. Z ustanovitvijo prve slovenske lovske organizacije, ki je delovala na vsem slovenskem etničnem ozemlju, leta 1907, je bil postavljen nekakšen branik, ki se je zoperstavljal dominaciji potujočevanja na tem ozemlju. Z razliko z drugimi lovskimi muzeji, ki so po navadi en sam konglomerat vsega mogočega, tudi tega kar ni ne spada več v to stroko, je slovenski muzej predvsem izobraževalnega značaja, kjer se strokovnjaki predvsem prizadevajo, da strokovno in znanstveno prikažejo izredno pomembno lovsko stroko. Posebnost izgradnje oziroma oblikovanja muzeja je tudi v tem, da pri tej zahtevni nalogi ni bilo treba iskati tuje pomoči ali posnemati tuje vzorce.

Naši lovci so bili z ogledom muzeja zelo navdušeni in sklenili so, da bodo še večkrat prišli in pripeljali še druge, da se še podrobneje seznanijo z vsemi zanimivostmi. Predsednik Kluba prijateljev lova Prušnik se je po ogledu v imenu vseh prisrčno zahvalil za poučni in zanimivi obisk muzeja.

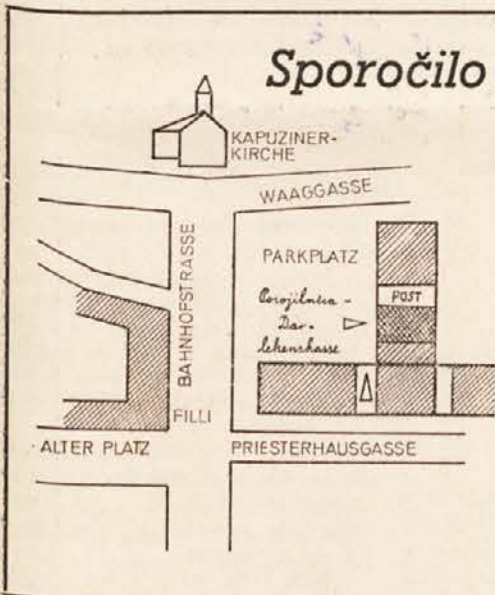
SREČANJE RIBIČEV v Domu v Tinjah

v soboto 15. novembra 1975 od 14. do 19. ure.

Spored:

Izobraževalni program več strokovnih filmov tekmovalne in presenečenje slavnostna večerja

Sporočilo



Posojilnica Celovec, ki je imela doslej svoj poslovni lokal pri "Bierjoku", sporoča, da se je 29. 10. 1975 preselila v nove poslovne prostore v Celovcu, Bahnhofstraße 1, vhod Priesterhausgasse (glej skico). Ko se zahvaljujemo vsem našim članom, vlagateljem in poslovnim prijateljem za dosedanje zaupanje, izražamo prošnjo, da bi nam ostali zvesti tudi še v bodoče v naših novih prostorih.

Za Posojilnico Celovec:
R. Vouk
predsednik upravnega odbora

JOSIP JURČIČ

12

Domen

Sova je ostal isti ko pred. Nekateri so trdili, da se je obraz ta leta še bolj sfrknil in sesužil in da je zatilnik jel od starosti upogibal, vendar to se ni veliko poznalo. Ne moremo pa čisto nič povedati, če je bil tudi on tako naravnost pozabil Domna.

Bilo je jeseni. Na grajskem travniku je stala pokošena otava v kopicah; kosci so se bili pa že davno razšli, kajti že je stala zvezda večernica visoko na nebu. Počasi je polihnil hrup po vaseh okrog in okrog, le še tam pa tam sta pela dva ponočna sleparja kako okroglo pesmico, pa zaspala sta se izgubila tudi onadva vsak za enim ogrom.

Samo v gradu sta čula še dva človeka. Luč je svelila iz graščakovega okna.

V isti sobi kakor že pred najdemo tudi nocaj dva naša stara znanca, Sova in Jurca. Že dolgo ni stari gospodar vasoval v gradu. Nocaj pa je bil Sova nenavadno pri volji in besedi, menda ga je bila obila košnja razvedrila.

"Poklajje boste pa veliko imeli letos, poklajje," govori Jurec graščaku. "Po travniku sem hodil in videl, da so vam dosti nakosili in natepli."

Sova je zarenčal nekaj in primuzal.

"Samo čisto vam niso pokosili," nadaljuje Jurec. "Nekateri redi še vse kosmate leže. Pozna se, da so le tako potepli nekateri, da so kose iz rok vrgli. Hencajte, veselje bi imel človek takemu brco pritiskati, da bi se kositi učil. Malo manj ko pol voziča bi je bilo lahko več, mrvice."

"Tlačanov je nekaj delalo," spregovori Sova in puha dalje tobak.

"Tlačanje so tlačanje. Domač posel je še zmerom najboljši, če je priden. Dober hlapec je boljši ko zlata vaga. To sem jaz skusil, kaj menite, dela sem imel dosti, otrok pa malo, samo Anko. Zato sem moral hlapce imeti. Pa to moram reči, za delo ga nisem imel olovre, kakor je bil tisti Domen," je govoril mož počasi, kakor so mu misli tekle iz stare glave.

"Hm!" zarenči Sova pri tem imenu.

"Ni več slišali o njem? Kje je neki? Če je res od vojske pobegnul doli na turški meji, ka-li? Ljudje so govorili, da je tako pisanje prišlo."

"Ne vem," pravi Sova in se obrne v temno stran; ni mu bila ljuba ta reč. Toda Jurec tega ni zapazil.

"Kaj praviš, kaj je? Čakaj no! Neko reč sem imel že dostikrat na jvizite, da bi vas bil rad vprašal: a nekaj si nisem domislil, nekaj sem toliko štramasl, da se nisem upal vprašati. Kaj je res, kar ljudje klepečejo in stara babiščeta trobezljajo, da je bil Domen vam v rodu?" Zadnje vprašanje je govoril bolj natihoma, skrivnostno.

"Kaj klepečejo?" povzame naglo Sova.

"I nu, razumite me, jaz sem že zmerom dejal, da ne bo nič resnice, rekel sem, težko, če bo kaj. Pa ljudje hote zmerom več vedeti. Tisti berač Urh, ki na gosli brenka — zdaj ga že dolgo ni več v te kraje — je bil raznesel, da je bil Domen vaš — vaš sin."

V tem hipu se zasliši iz dvora sem lajanje velikega priklenjenega psa. Grozovito je razgrajal in se zaletaval, kakor Sova še nikdar ni slišal.

"Kaj je neki?" je dejal graščak, vstal s stola, snel staro puško s klina na steni in šel k oknu. A zunaj se je bilo pooblačilo, videlo se ni za pet pedi. Bogastvo in denar

je bilo storilo skopega gospoda neznano boječega se za svoje imetje.

"Družina pa že vsa spi. Kaj ti bo to!" renči Sova, napne petelina pri puški in se odmakne od odprtega okna. Zdajci slišita oba, kako pes zacvili in lajanje pojema. "Kaj je to?" reče Sova in obledi ko zid. Postavi se zopet na okno in zagrmí z debelim svojim glasom: "Kdo je?" ter nameri puško naravnost v temo proti dvorišču. Namesto odgovora prižvižga krogla iz teme in leti ravno mimo njegovega ušesa v izbo.

"Za božjo voljo!" vzdihne Jurec v strahu.

Sova se ogne od okna, kjer ga je odsev luči, stoječe v debelom železnem svečniku na mizi, vidljivega delal nevidnim sovražnikom.

"Počakaj, jaz zakličem hlapce," pravi Sova in hoče iti ven. A ropot zunaj mu naznanja, da so velika vrata vržena iz zapahov. Strašen krik se je čul v tem trenutju; bakle so se jele svetiti po vsem gradu. Po stopnicah hrumi več korakov. Sova zaklene duri od znotraj, sam pa se usede nekako mirno in pogumno za mizo, poslavi železni svečnik na ogel predse, puško pa napeto po mizi, namerjeno proti vratom. Tako je pričakoval, sicer upadel in bled, vendar neustrašen, kaj bo.

Jurec je stal bliže peči, sivi lasje so mu stali pokonci, bil je veliko bolj v strahu ko Sova. Ni mogel razumeti, kaj vse to pomenja.

Vendar oba nista utegnila premišljati. Prikaže se skoz luknjico pri vratih svit bakle od zunaj, sliši se ravs več ljudi, bunkanje na vrata, zaletavanje. Ključavnica ni dolgo držala. Vrata se odpahnejo.

Jurec je bil na pol za vrati in ni precej zagledal, kaj je; kar pa je Sova videl, bi ga bilo lahko na napačno misel zapeljalo, da to ni resnica, ampak da se mu le sanja.



Pravljica o vrbi žalujki

Ob potočku za mestom je živela mati Zemlja s svojo veliko družino. Vso dolgo zimo so živeli v razumevanju in medsebojni ljubezni. Mati Zemlja je skrbela, da je bilo njenim otrokom, trobenticam in zvončkom, vedno prijetno toplo, za kratek čas pa jim je pripovedovala o lepoti in dobroti pomladi, ki bo kmalu prišla... V veselem pričakovanju je hitro mineval čas.

Toda nekega dne so postali otroci nemirni. Stopili so k materi Zemlji in jo vprašali:

„Ali morda veš, mati Zemlja, čemu se je nenadoma tako otopilo in od kod prihajajo

„Da, vsi mislimo tako, vsi si želimo k soncu,“ so pritrjevali bratci in sestrice.

Na trdni obraz matere Zemlje je legla skrb.

„Prvo sonce še ne prinese prave pomladi. Ostanite lepo pri meni in zaupajte vame, ki imam že dosti izkušenj. Ko bo napočil čas za vas, vam ne bom branila v svet. Toda sedaj ne izzivajte s svojo predrznostjo velike narave, ki vlada nam vsem. Modra je in dobra, zato se vsi ravnamo po njenih nasvetih in ubogamo njene ukaze.“

Nestrpni otroci pa niso dosti marali za materine besede. Vso noč so med seboj prita-jeno šepetali in opoldne drugega dne, ko je izmučena mati Zemlja legla za trenutek počivati, so odprli okenca svojih izbic in smuknili v prostost.

„Kako lep je svet in kako velik!“ so zacingljali presenečeni zvončki.

„Poglejte,“ je zapela trobentica, „ta zelena voda je sosed potoček in tista drevesa ob njem so tete vrbe, o katerih nam je pripovedovala mati. Pozdravljeni vsi skupaj, novi prijatelji!“

Vrbe pa so ostale nepremično, togih, resnih obrazov.

„Kaj menite, ali ni mati Zemlja ravnala nepremišljeno, ko je svojim otrokom tako zgodaj dovolila svobodo?“ je zaskrbelo naj-

starejšo med njimi.

„Ne sodi prezgodaj,“ je zažuborel potoček. „Poslušal sem čebljanje malčkov in izvedel, da so skrivaj odšli od doma.“

„Kaj, pobegnili so od dobre matere Zemlje!“ so karajoče vzdihnile vrbe v en glas.

„Ali je to mogoče? In kaj poreče narava? Da le ne bo kaj narobe!“

Zvonček in trobentice pa so se brezskrbno veselili novega življenja. Šest dni so rastle in vsak dan so bili njihovi cvetovi lepši. Veselje jih je bilo pogledati.

Toda jutro sedmega dne se je neprijetno ohladilo. Drobnja stebelca so zadržela v mrzlem vetru. Dobro sonce so zagrnili temni grozeči oblaki. Iz njih se je v vrtincih vsipal gost sneg. Otroci matere Zemlje so spoznali, da niso naredili prav, ko so prezgodaj zapustili dom.

„Vrnimo se k materi!“ je zajokala najmanjša trobentica. Toda bilo je prepozno. Neumljena snežna odeja jim je vklebila nožice in naglo rastle. Kmalu je pokrila nežne cvetne glavice, ki so klonile pod njeno težo. Počasi, druga za drugo, so umirale trobentice in zvončki so za vedno zaprli svoje bele veke. Nihče ni slišal njihovih poslednjih vzdihov.

Le globoko pod njimi je zajčalo srce matere Zemlje in zakrvavelo od bolečine. Iz

Prižgimo svečke

Očka moj več nima ata,
mamo le in še dva brata.
Dedek bil je parizian,
dolgo je že pokopan.

Jutri bo vseh mrtvih dan!

Svečko moram zanj kupiti,
ker ne smem pozabiti
nanj, ki je življenje dal,
da sem jaz — si ti ostal!

NEŽA MAURER

Zato, da živel bi ta drobnji fantič

Svetla pot sonca utonila je v nič
in moja misel —
je drhtela med mračnimi stenami sobe.
Nikamor ni znala, a tema je rasla.

Nenadoma z drobnimi, toplimi prstki
zadel je ob okno otroški glas:
„Hitro, hitro tecimo, da rešimo zvezdico!
Padla bo, padla in se ubila!
Joj, kako živel bi brez nje?
Umrl bom brez zvezdice moje!“

Odprla sem okno in videla mamo:
Tekla je, tekla na grič, razprostrla predpasnik,
prestregla je zvezdico. Rahlo, prav rahlo
jo je položila spat na goro.
Ko sta se vracala ona in sinko,
sem vedela: res bi umrl.
Prav take oči ima kakor njegova zvezda
zaspanka.

Ne mogel bi biti brez nje.
Bila sem vesela, da sta jo rešila.
Še jaz bi tekla — ne samo na grič,
na vrh gore zato, da živel bi ta drobnji fantič,
ta zvezdica svetla.

prijetni zvoki, ki so nam vzeli mir in spanje?“
„Prav imate, otroci moji,“ je odgovorila
mati Zemlja, „topleje je, saj nas ogrevajo
prvi sončni žarki. Prišla je topla sapa in na-
šega veselega sosedu potočka rešila ledene-
ga oklepa. Sedaj nam žubori in naznanja,
da se približuje konec zimskega mirova-
nja. Da, zdaj bo pomlad resnično vsak čas
tu.“

„Zdi se mi,“ je pomodroval največji zvon-
ček, „da smo že dovolj dolgo pri tebi, mati
Zemlja. Godni smo, da zapustimo tvoje na-
ročje, vreme je čudovito, dovoli nam vzkliti!“

Morski rak se je skobacal iz vo-
de, sedel na skalo in si pomencal
oči. Povsod je bila tišina, le na
bližnji cipresi je pela ptica.

Rad je bil dobre volje. Podnevi
so mu nagajali kopalci, zdaj pa je
bila vsa obala njegova. Zato je
odšel na sprehod. Kmalu je ob-
stal in skimalav z glavo. Pred
njim je ležalo polno papirja, ko-
ščic in ogrizkov. Odprl je škarje,
ko da hoče odpadke razrezati na
drobne kose.

Maščevalnost je sijala iz njego-
vega pogleda. A ne za dolgo.

Začuden je strmел v razpoko
na skali. Poznal je otroke in od-
rasle ljudi, a kaj takega še nikoli
ni videl. Imelo je oči, nasek in
usta, le rok ni bilo videti in tudi
premaknilo se ni z mesta.

Močno se je oprl v tla in potihlo
vprašal:

„Ne poznam te, a kdorkoli si,
ali hočeš z mano na sprehod?“
Ker ni dočkal odgovora, je po-
gumno stopil dalje in ponovil
vprašanje.

„Kdo me kliče?“ je zaspano
spregovorilo drobno bitje v raz-
poki.

Raka so spreleteli mravljinici po
hrbtu, vendar je potajil strah in
odgovoril: „Jaz sem, pogumni
morski rak.“

JANEZ ŠVAJNCER

Punčka in rak

„Kaj hočeš? Če mi boš naga-
jal, bom povedala mami.“
„Ali tudi ti pripadaš človeške-
mu rodu?“ se je začudil rak.

„Jaz sem majhna punčka in
imam svojo mamo.“

„Ne vidim je, kje pa je?“

Bitje v razpoki je zajokalo.

„Ne joči,“ je sočutno odvrnil
rak. „Če te je strah, bom ostal pri
tebi vso noč.“

„Kje pa sem?“

„Odprti oči in pogled okoli sebe.
Vse to, kar vidiš, je morje.“

„Morje?“ Pa me ne boš vrgel
vanj?“

„Slabo sodiš o meni. Nisem si-
cer lep, toda zapomni si: ni vse sa-
mo zunanost. Kljub temu lahko

imam dobro srce.“

„Oprostite, nisem te hotela žaliti.
A saj veš, noč je in jaz sem tako
sama.“

„Zakaj si ostala tukaj? Se po-
tepaš?“

Drobno bitje v razpoki si je
obrisalo solze in odgovorilo: „Po-
poldne me je mama prinesla sem-
kaj in se igrala z menoj. Tudi
skopala me je. V kotanji, ki jo je

obložila s drobnim kamenjem. Po-
tem me je položila v to razpoko
in pozabila name.“

Rak je nekaj časa premišljeval
in nato rekel: „Najboljša tvoja
mama že ni, ker te je pustila sa-
mo.“

„Vseeno jo imam rada. Vem,
da ji bo hudo po meni. Vso noč ne
bo mogla zaspiti.“

„Če je tako, kot praviš, nisem
več jezen nanjo,“ je odvrnil rak,
se ji približal in vprašal: „Ali poj-
deva na sprehod?“

„Grem, če mi ne boš nagajal.“

Rak je z drobno bitjem za-
plaval ob obali. Bilo je tako vese-
lo, da se jima je še mesec smejal z
neba. Potem je rak položil bitje
nazaj v razpoko in ostal na straži
vso noč.

Zjutraj je prišla na obalo de-
klica. Tekla je med skalami in ne-
nadoma vzkliznila: „Oh, kako
sem bila v skrbeh! Sanjalo se mi
je, da si utonila.“

Rak, ki je vse to slišal, je zado-
voljen odplaval v zaliv.

Kakih šest mož, čudovito napravljenih in oboroženih,
se je rinilo skozi durí v stanico. Vsi so bili obrasli po obra-
zih, nosili so dolge puške, samokrese za širokim rdečim
pasom in dolge nože. Prvi, velik, zastaven mož svetlih oči
in dolge brade, je nosil veliko leseno baklo. Njegova roka
je bila brez palca.

„To so Turki,“ je rekel Jurec strahoma sam pri sebi,
spominjavi se, kako so stari očelje popisovali podobe teh
sovražnikov stare naše dežele.

„Hal!“ je kričal grozovit vodnik divje trope, ki je baklo
nosil, „ha, zdaj te imam!“ in z dvignjenim nožem je hotel
planiti nadenj, a puška počí, krogla mu predere prsi. Ko
bi trenil, popade Sova še težki železni svečnik s svečo vred
in ga z vso močjo telebne razbojniku v čelo. Bakla mu
pade na tla. Zvrne se sam vrhu nje. Za trenutek nastane
tema in krič po izbi. Pa precej pridoro še drugi in prinese
svečavo.

A Sova je bil porabil temo. Skočil je bil skozi odprto
okno na dvor in pustil Jurca samega. Ko vidijo svojega
vodnika v krvi, pololčajo razbojniki starega moža na mah
in brez usmiljenja.

Vse obširno poslopje — tako imenovani grad — je
bilo razsvetljeno. Čudovito je odsevalo v črno noč daleč
okrog. Po polju pa med gradom in vasjo je z velikimi ko-
raki tekkel spehan mož, graščak Sova, proli vasi. Vaščanje
so bili že vsi na nogah. Luči in vpitje jih je bilo zdramilo,
vendar so strahoma gledali le od daleč in ugibali, kaj
to pomeni. Neki dedec je celo začel praviti staro pravljico,
da so nekdanji gospodarji imeli grajske ponočne svatov-
ščine, na katerih so s peklenskim ognjem znali tako raz-
svetliti grad, da je svet stal za devet žrdi visoko kakor od
sonca. „Ta gospod je tako tudi ves onegav, ta steni-
ca; bog in sveta pomagalka nas varuj, ne dejal bi dva pola, da
se ne peča s pošastjo hudičovo in morda tudi svatuje no-

coj,“ sklene dedec pripoved in marsikdo se je našel, da
mu je verjel.

Sele ko pride Sova mednje spehan in strašen in pripo-
veduje, da so razbojniki, in zapoveduje, da bi šli po-
magat, se jamejo vaščani gibati, kričati. Razlete se na
vse plati in se shajajo zopet vsak s kakim orožjem, lesenim
ali železnim. Da bi svojo armado tem strašnejšo storili in
vrage lažje odpodili, nataknejo slamnate otepe in škop-
nike na droge ter jih zažgo. Tako se počasno pomikajo
proti gradu, ki je bil že na več mestih v plamenu.

Bilo je v vsem nekaj grozovitega. Kmetje so imeli po-
guma, da še sami niso vedeli, od kod so si ga vzeli. Žene
in otroci pa so vpili pred vežami in stali in zijali.

„Za pet ran Kriščevih, boš, kaj je pa?“ je vprašala
mlada ženska z otrokom na rokah staro sosedo.

„I, lej jo, lej! Kaj ne veš, turški razbojniki so, vse po
gradu so že poklali, bog se jih usmili in mamka božja!“

„Ježiš! Kaj bo, če dol pridejo!“

„Črni so ko ogel in cele ljubane s korenino pulijo,“
reče tretja baba. „Naš Tonek je gospoda slišal otodi, ko
je pravil. Sam bog daj, da bi se naši še kdaj vrnili.“

„Jemineja!“ javka mlada mati, „kako sem jaz svojemu
bratcu zdajle z doma hoditi. A menite, da mara kaj? Nič,
nič ne.“ In solze se udero mladi ženi.

Ko pride Sova s krdelom svojih za boj pripravljenih
kmetov blizu gradu, vidi, da ni že nikogar, le tu in tam se je
s strani pritepel kak hlapec iz svojega skrišališča.

Ravno so stali možje in se posvetlovali, ali bi gasili ali
bi se vrnili v vas ali bi šli za razbojniki, ko glasno zadoni
iz teme pok veliko pušk in krogle so padale nizko, visoko
in na vse plati. Vendar zadeti so bili samo trije možje,
drugi so jo pocedili, pozabivši hrabrega poprejšnjega du-
ha, naravnost domov, zakaj ni jih bilo volja bojevati se s
takimi vrati, ki jih še videti ni bilo.

Kmalu je polihnilo vse okrog, le ogenj je pokal, po-
žiraje tramove in strehe in nakopičeno bogatijo Sovovo.

Težko je bilo kmete vdrugič pripraviti, da so šli iznašat
iz grada, kar se je dalo še oteti. Jurca so našli na pol ži-
vega.

Ko so drugi gasili in nosili, je sedel Sova na majhni
vreči, na ostanku svojega bogastva, podpiral glavo v dlan
in tiščal komolce v kolena. Vsa druga njegova družina je
bila malokdaj pri njem, tudi nocoj ni bilo ni žene ni otrok.
Nanje Sova tudi misli ni. A denar, denar, ki si ga je tako
skrbno spravil vkup, skoparil, še sam sebi ne privoščil —
večji del tega denarja so mu vzeli tuji, divji, bogve ka-
kovi ljudje. Ne, nikakor, niso mu ga tuji ljudje vzeli, on sam
si ga je bil, bi skoraj rekel. Kajti dobro je vedel, kdo je bil
vodnik razbojniški, oni človek z baklo in črno brado in
svetlim očesom, oni, ki ga je sam ustrelil in s svečnikom
ubil, oni je bil Domen, njegov sin, njegova kri. Tedaj ga je
bilo konec, tega slavnega sina. Sova se bo oddahnil. O ne,
bog je vest uslišal vsem ljudem, tudi on ni bil brez nje.

Sova je vedel, da ga je ubil do smrti, vendar trupla v
gradu ni bilo nobenega razen Jurčevega, dveh hlapcev
in pa starega pastirja, čigar zvestoba je bila vzrok smrti.

12

KAJ JE NAZADNJE DOŽIVEL ŠPILKIN JOŽEK

Krojač Špilkin Jožek je bil ravno omenjene noči do-
delal nekaj hlač in plačilo za to svoje življenje je bil nesel
spravit nekemu krčmarju tik ceste; ta pa mu je za odškod-
nino polnil precej dolgo časa steklenico z rdečim vinom,
ki je potem nahajalo pot po strmeh Jožkovem goščancu.
Bralec mi bo rad verjel, da je potem moj dolgoletni krojač
precej vse križem švedral, ko je popustil krčmo in se na-
potil proti domu.
(Dalje v prihodnji številki)

V Mestu mrtvih

Pod mogočnimi, tisoč let starimi fatimidskimi zidovi, med katerimi se je rodil Kairo, je vrelo kot v panju. Pod zidovi so stali drugi ob drugem pisani vozički, potujoče stojnice, na katerih prodajajo sadje, zelenjavo, pa sladoleđ, dateljne, kikirikiju podobni „ful sudani“ sladki krompir, ki ga pečejo v majhnih lokomotivam podobnih pečicah, in še vse mogoče druge dobröte, ki razveseljujejo arabski želodec. Pod silnim obokom Bab el Nasr, vrat zmage, se preliva potok najrazličnejših vozil, od ročnega samoleža do koles, motorjev in avtomobilov. Onstran Bab el Nasr se gnetejo prve hiše starega Kaira, ki se širijo tja proti bazariju, Kan el Kaliliju, tostran vrat pa je pravo sejmišče, za katerim se v blagem pobočju dvigajo razmajane hiše, desno od njih, na vzhodni strani pa morje lesenih ali napol zidanih lop in hišic — to je pokopališče Bab el Nasr.

Ženske, ovite v tradicionalna muslimanska črna oblačila, ki so sedele okoli velikega vodnjaka na gornjem koncu sejmišča, so nenadoma začele ječe vreščati. Planile so pokonci in se kot preplašene koklje zapodile proti prašni ulici, ki vodi na pokopališče. Čez sejmišče se je v oblakih prahu pripeljala dolga karavana takšijev, pred njimi pa je vozil črn, umetelno okrašen mrljiški avto. Karavana se je ustavila pred eno izmed bližnjih lesenih lop in iz mrljiškega avtomobila so pogrebci potegnili bel pograd, in ga dvignili visoko nad glave. Na pogradu je ležalo truplo, ovito v rožnat prt.

„Otrok,“ je rekel moj spremljevalec Talaat Husein Soliman, inšpektor za islamske spomenike v oddelku za umetnost ministrstva za kulturo in nacionalno orientacijo. Inšpektor je v roki držal mohamedanski molek in pridno žebrol. S prsti je spretno prebiral kroglice na molku. „Kaj molite?“ sem ga vprašal. „Alla,“ je odgovoril „Božje ime izgovorjaj. Kakih sedemstokrat na dan. Če človek izgovarja Njegovo ime, se spomni nanj, če ne pa Ga hitro pozabi.“

Mohamed je vedel, kako mora prijeti svoje vernike. Bil je pravi mojster. Danes vsa izraelska vojska ne bi prisilila povprečnega Arabca, da bi sedemstokrat na dan izgovoril kako ime, še lastnega ne, ali da bi se odpovedal alkoholu in svini, mesec dni na leto pa podnevi sploh vsemu.

Pokopališče Bab el Nasr je samo majhen, skoraj nepomemben delček kairskega Mesta mrtvih, ki se razprostira več kilometrov daleč pod golimi Mokatamskimi griči na vzhodni strani Kaira. Mesto mrtvih je pokopališče, ki ga je dal urediti Amr el Az, arabski osvajalec Egipta pred trinajstimi stoletji, ko je na jugovzhodnem koncu sedanjega Kaira postavil svojo prestolnico Fustat.

Vsak tujec, ki se pripelje v Kairo z letalom, vidi Mesto mrtvih, a le malokdo ve, da je to pokopališče, še manj pa je takih, ki si ga ogledajo. Pa vendar je Mesto mrtvih eden najbolj zanimivih in skrivnostno nenavadnih delov egiptovske prestolnice.

Mesto mrtvih ni pokopališče v evropskem, katoliškem smislu. Muslimanska pokopališča so nasploh drugače zasnovana kot katoliška. Medtem ko je katoliško pokopališče svet kraj, napol odmaknjen od tega sveta in ponoči poln grozljivosti, se muslimanska pokopališča

vedno zlivajo z okolico v celoto. Vaška pokopališča so skromni sarkofagi ali okrogli nagrobniki, ki mole iz trave kot štori. Na mestnih pokopališčih so grobovi bolj bogati in umetelni, a ravno tako kot v vasi tudi v mestu pokopališča ne loči od bivališč noben zid, tako da pogosto človek ne ve, kje se konča pokopališče in kje se začne vas ali mesto.

Drugo kar je na muslimanskem pokopališču, zlasti pa še v kairskem Mestu mrtvih, tako zelo drugačno od naših pokopališč, je

soncu in klepetajo, ne da bi jih kakorkoli motilo, da sede med grobovi.

Kairsko Mesto mrtvih je nekaj svojvrstnega. Na pogled ga je težko ločiti od katerekoli mestne četrti. Skoraj vsi grobovi imajo namreč prostorna dvorišča, obzidana z visokimi zidovi, ki so ravno taki kot nizke hiše: imajo vrata in okna, le strehe navadno ne. Mesto mrtvih je zato videti kot velikanska vas, sredi katere se dvigajo razkošne mošeje z umetelno načrtanimi minareti. To so grobnice bogatašev, sultanov, vezirjev in emirjev. Med grobnicami pa so lepe, široke ceste in nekatere med njimi so celo asfaltirane.

„Svojčas so bile v Mestu mrtvih pravcate palače s čudovitimi vrtovi in vodnjaki,“ je povedal Abdul Rahman Abduh Tauab. „To je po mojem mnenju nekakšno poganstvo. Islam ne zahteva, da mora imeti človek po smrti cel hoiš — dvorišče. Muslimanska vera pravi, da je treba človeka pokopati v navadni jami in da mora truplo biti obrnjeno z glavo proti Mekki, to je, proti vzhodu. Vse to dodatno razkošje so si izmislili ljudje. No, danes si ravno veliko ne more nihče privoščiti. Več kot 60 kvadratnih metrov ne more dobiti za grobišče. Še pred dvajsetimi leti pa je lahko dobil vsakdo, kolikor je hotel. Zdaj to seveda ni mogoče — kam pa pridemo! Še tako živi jemljejo prostor mrtvim, ne pa da bodo mrtvi jemali prostor živim.“

Nekoč je bilo v Mestu mrtvih še vse drugače živahno, kot je zdaj. Ob petih so ljudje obiskovali svoje mrtve in jim nosili kruha in sadja. Ženske so molile ob grobovih, moški pa so se zbirali v mošejah — kot povsod sta morala biti tudi tu mož in žena ločena. „Tako dobri kot zli radi zahajajo v Karafo (Mesto mrtvih),“ je že v dvajsetem stoletju zapisal Ibn Džubair. „Tam vsakdo najde tisto, kar išče... tihi mir je pogodu asketom, zavetje pred posvetnimi kaznimi pa zlikovcem.“

Ob petkih mrtvi vidijo iz grobov naša dobra dela in se jih veselijo ali pa se žalostijo slabih, uči muslimanska vera. Nočna molitev pa očisti grehov; zakaj ponoči se Bog spusti na zemljo in odpušča tistim, ki molijo. Zaradi tega so mnoge ženske hodile molit na grobove že

Nagrobница

Čelo, obliko s krvjo,
s krvjo oškropljeni lasje.
Smrt ima ledeno roko,
ustavila mi je srce.

Bilo je, dragi, težko.
Zdaj je dobro vse.
Zemlje pomladni sok
skozi srce mi vre.

Prisloni k zemlji uho:
kot školjka zemlja žumi,
kot hrepenenje zemlja drhti
in veže vas, ki ste še,
za nami, ki nas več ni.

Miha Klinar

ANDREJ KOKOT

Pod skalo gorečo

*Pod skalo gorečo
je rasla bil
naše preizkušnje.
Njen čas je bil dolg
in sonce je skopo sijalo
v času njene pomladi,
a volja je bila krepka.
Korenine so prevrtale skalo
in našle pot do življenja.*

*In zdaj smo tu:
stokrat požgani,
tisočkrat spoznani za mrtve,
prešteti kot živali
za odstrel,
steptani v črno zemljo.
Pa smo tu,
kot da nikdar ne bi bili
zapisani smrti.*

*Naš nagelj krvavo
cveti, kot še nikoli poprej!*

Pesem je avtor posvetil padlim partizanom pod Arihovo pečjo

ozračje. Muslimani se svojih mrtvih ne boje. K njim hodijo na obiske, jim nosijo hrano in pijačo, molijo na njihovih grobovih, a nikogar ni strah, da bo zdaj zdaj kje iz groba pogledala lobanja ali mrtvaška kost. Podnevi je na pokopališčih tudi vse polno ljudi, ki posedajo na

ob četrtkih zvečer in so tam ostale vse do petka zjutraj.

Ta običaj pa je pogosto pripeljal do nepričakovanih zapletljajev. Ob praznikih so namreč hodili molit na grobove moški in ženske skupaj. „Ženske so bile praznje oblečene,“ piše francoski egiptolog Massignon. „In ko je padla noč, so se mladi razvratneži začeli smukati med štori, kamor so bili ljudje prinesli živila.“ Mladi razvratneži seveda niso stikali za živili in tako so se v nočeh med grobovi dogajale čudne reči, tako da so nekatera dekleta molila zaman — pregrehe na tako noč namreč štejejo dvojno. Oblasti so morale naposled nočne molitve prepovedati.

Zdaj je pokopališče ponoči zapuščeno — pravijo, da v temi ni varno hoditi tam okoli. Se na tako dolgo so se po mračnih ulicah med grobnicami ponoči skrivali razbojniki in prostitutke.

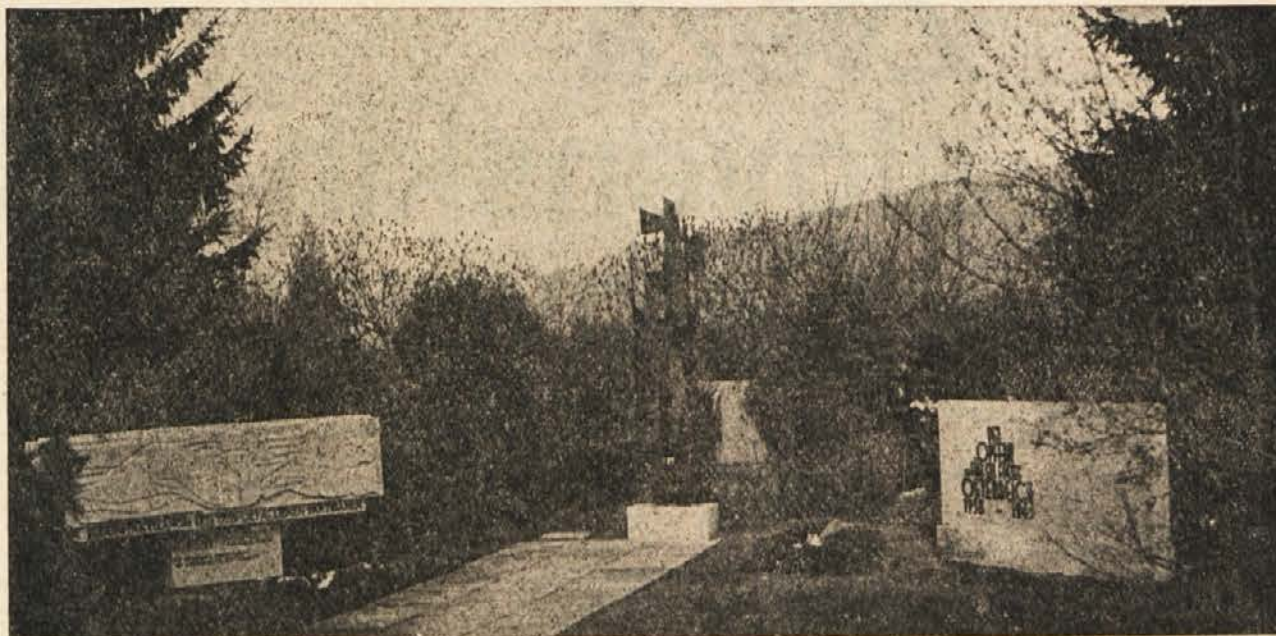
Veliko teh starih običajev se je, kajpak, ohranilo še do danes. A danes je za kairsko Mesto mrtvih značilno predvsem to, da vanj z vseh koncev prodira življenje. Mesto šteje zdaj že pet milijonov prebivalcev in vsak dan prihajajo novi in novi. Prostora je vedno manj in

tako so začele rasti hiše tudi ob Mestu mrtvih in v njem. Dandanes v mnogih delih Mesta mrtvih človek ne ve natanko, ali je na pokopališču ali v mestu. Po ozkih, prašnih ali blatnih ulicah se podi zamazana otročad, oslički vlečejo vozičke, naložene z zelenjavo, čez ulice brizga umazana voda in vsepovsod se razlegajo kriki trgovcev, obrtnikov pa žensk in otrok. Prava, zamazana človeška džungla.

Sredi tega kričnega mravljišča pa se dvigajo čudovite mošeje iz rezanega kamna, z visokimi, lepo obdelanimi minareti. Mošeja emira kebira — velikega princa Kurkama, mošeja sultana Parkuka, mošeja Kait Beja in še brez števila drugih. Kairo ima preko 700 mošej, pa še vgrajeno nove... la ill/ha il all/, Muhammad rasul all/ — ni ga boga razen Alaha in Mohamed je njegov prerok.

Vsaka mošeja ima poleg veže prostor, kjer je bil nekoč vodnjak za umivanje nog, nad tem prostorom pa je bila verska šola. Iz veže se pride po ozkem hodniku v osrednji prostor mošeje, ki je ponekod odprt, drugod pokrit. Ob steni na vzhodni strani je prižnica in molilna niša. Iz glavnega prostora pa se pride v grobnico. Ob steni stoji na marmornatih tleh sarkofag tega in tega sultana ali emirja, visoko nad njim pa se pne proti nebu kupola. Mnoge mošeje imajo tla obložena z marmorjem, strop pa podprt z izvirnimi antičnimi slebri. A najlepše v vsaki mošeji so pisana okna iz barvastega stekla, skozi katerega se prelivajo sončni žarki v mavričnih barvah. Vse naokrog je prah in umazanija, ki je zajela tudi večino mošej, toda ta okna so čista in jasna kot dragulji.

V grobnici Kait Beja, ki so ga pred več kot 500 leti položili k večnemu počitku med temi kamnitimi zidovi, je bilo čisto tiho. Štirideset metrov nad nami se je bočil svod kupole. „Allaaa,“ je zapel čuvaj mošeje, da bi pokazal, kako lepo glas odmeva. „Alla akbaaar... Alah je velik...“ Glas se je jasno in vedro razlegel po vsej mošeji in se naposled v čudni simbiozi življenja in smrti zmešal z vročim soncem in zateglimi kriki na ulici.



Spominsko obeležje borcem proti fašizmu v Borovnjah (Arhiv ZKP)

**Svetovni dan varčevanja
31. oktobra 1975**

HRANIMO

za boljšo bodočnost

pri naših

Hranilnicah in Posojilnicah

BILČOVS
BOROVLJE
CELOVEC
DOBRLA VAS
GALICIJA
GLINJE
GLOBASNICA
HODIŠE
ŠT. JAKOB v Rožu
ŠT. JANŽ v Rožu
KOSTANJE
KOTMARA VAS
LEDINCE
LOČILO
MARIJA NA ZILJI
PLIBERK
PODLJUBELJ
PODRAVLJE
RADIŠE
SELE
SLOVENSKI ŠMIHEL
ŠKOFIČE
ŠMARJETA v Rožu
ŠMIHEL pri Pliberku
ŠTEBEN pri Beljaku
ŠT. TOMAŽ
VELIKOVEC
VOVBRE
ZILJSKA BISTRICA
ŽELINJE
ŽELEZNA KAPLA
ŽVABEK



**Zveza
slovenskih zadrug
v Celovcu**